

FORSVARET
Forsvarets høgskole

Age of the Dragon

Kinesisk ikke-militær trussel mot Norges sikkerhet

Eirik Hauglid

Masteroppgave
Forsvarets høgskole
vår 2022

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen for min tid som student ved FHS. Jeg som mine medstudenter har dessverre fått tilbringe langt mindre tid innefor festningens lokaliteter enn vi hadde ønsket oss. Sånn er det å være student i en pandemi.

Å ha en arbeidsgiver som setter pris på at en ansatt kan sette av nærmere 2 år til kunnskapsfornyning, fordypning og akademisk dannelse er jeg evig takknemelig for. Det har vært et privilegium å få bruke 2 år sammen med så mange kunnskapsrike mennesker fra hele organisasjonen.

Ideen til denne masteroppgaven begynte under forelesningene i emnet Politikk, Strategi og Militærmakt høsten 2020. Gjennom våren 2021 vokste den fra en ide til et ønske å undersøke hvordan Kina kunne påvirke mot norsk sikkerhet nå og i fremtiden.

Jeg vil takke min veileder Øystein Tunsjø, professor ved institutt for forsvarsstudier. Til tross for alle andre oppdrag har du satt av tid til diskusjoner, gjennomlesning av oppgaven og korreksjoner av en til tider frustrert masterstudent. Jeg vil takke de som har lest oppgaven og gitt konstruktive tilbakemeldinger, dere vet hvem dere er.

Eirik Hauglid

Oslo, Mai 2022

Sammendrag

Temaet i denne oppgaven er «Hvordan kan kinesisk bruk av *ikke-militære* virkemidler utfordre norsk sikkerhetspolitikk og utgjøre en trussel mot Norge?». Oppgaven besvares som en kvalitativ dokumentstudie, og hovedlitteraturen består av oversatte kinesiske dokumenter, norske ugraderte trusselvurderinger og teori som kan hjelpe til å forstå problemet. Hensikten med oppgaven er å få forståelse for hvordan ikke-militære virkemidler kan ramme Norge som nasjon og hvilken trussel de utgjør.

Kinesisk interaksjon med andre stater har de senere årene blitt mer fremoverlent og selvhevdende. Det Kina vi ser på verdensarenaen i dag skiller seg fra det Kina som satte Norge i fryseboksen i 2010. Kina har blitt mer uttalt i å fremme sine ønsker, krav og sin vilje på andre stater. *Storstrategien* med kinesiske karakteristika som observeres i dag har gradvis utviklet seg og blitt mer synlig gjennom det siste tiåret.

I 1999 skrev to kinesiske oberster boken *Unrestricted Warfare*. Boken representerer konseptuelle tanker om maktbruk mellom stater og hvordan Kina kan få mer makt både regionalt og internasjonalt. Boken gir et godt innblikk i hvordan kinesiske offiserer diskuterer virkemiddelbruk på den internasjonale arenaen. Boken kombinert med eksempler på kinesisk maktbruk i pågående konflikter belyser kinesisk tilnærming til konkurranse og konflikt mellom stater.

De nasjonale ugraderte trusselvurderingene gir innblikk i hvordan norske sikkerhetstjenester vurderer trusselen fra Kina. Sammen med URW og eksemplene på kinesisk maktbruk danner dette rammen for en helhetlig diskusjon. Oppgaven diskuterer trusselen mot Norge innenfor tre områder etterretning og påvirkning, Digitale verdikjeder og eierskap. Dette gjøres for å belyse hvordan ikke-militære virkemidler utgjør en trussel mot det norske samfunnet og norsk sikkerhet.

Oppgaven viser at det norske samfunnet er stadig mer avhengig av den digitale infrastrukturen. Det gjør at ved en ny konflikt eller konfrontasjon med Kina er sannsynlig virkemiddelbruken vil være annerledes enn under frysen i 2010. Den viser samtidig at Norge kan fatte mottiltak for å begrense effekten av de ikke-militære virkemidlene.

Summary

The theme for this thesis is “How can chinese use of non-military means of operation challenge Norwegian security and be a threat to Norway?”. The thesis is a a qualitative study based on documents, the main literature is translated chinese documents, unclassified Norwegian threatassessments and theory that aid understanding of the problem. The purpose of the thesis is to gain an understanding of how non-military methods of operation can affect Norway as a nation and what threat it poses.

Chinese interaction with other states has in recent years become more forward-looking and assertive. The China we see on the world stage today differs from China, which put Norway in the freezer in 2010. China has become more pronounced in promoting its wishes, demands and its will on other states. The *Grand strategy* with Chinese characteristics that we see today has evolved and become more visible over the last decade.

In 1999, two Chinese colonels wrote the book *Unrestricted Warfare*. The book represents conceptual ideas about the use of force between states and how China can gain more power both regionally and internationally. This book gives a good impression of how Chinese officers discuss the use of methods of operation on the international arena. The book, combined with examples of Chinese use of force in ongoing conflicts, provides insight into how China approaches competition and conflict between states.

The national unclassified threatassessments provide insight into how Norwegian security services assess the threat from China. Together with the URW and the examples of Chinese use of force, this forms the framework for a comprehensive discussion. The thesis discusses the threat to Norway within three areas of intelligence and influence, digital value chains and ownership. This is done to shed light on how non-military means of operation pose a threat to Norwegian society and Norwegian security.

The thesis shows that Norwegian society is increasingly dependent on the digital infrastructure. This means that in the event of a new conflict or confrontation with China, the use of instruments is likely to be different than during the freeze in 2010. At the same time, it shows that Norway can take countermeasures to limit the effect of non-military means of operation .

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 PROBLEMSTILLING	3
1.2 AVGRENSNING	4
1.3 DISPOSISJON	4
2 Teori	5
2.1 OPPDEMNING	5
2.2 POLITISK KRIGFØRING I HISTORISK KONTEKST	6
2.3 GLOBALISERING	10
2.4 HVA ER KRIG OG ER FORSTÅELEN UNIVERSAL	12
3 Metode	13
3.1 METODISK TILNÆRMING	13
3.2 FORSKNINGSPROSESS	15
3.3 KILDER OG VURDERING AV KILDENE	16
4 Hva er <i>UNRESTRICTED WARFARE</i>	18
4.1 HVA ER KRIG UTEN LOVER	18
Kontekstualisering	18
Diskusjonen i boken	18
Virkemidler i URW	21
4.2 EKSEMPLER PÅ KINESISK MAKTBRUK	25
Filipinene	25
Japan	28
Australia	31
«Norge i fryseboksen»	34
5 Trusselvurderinger	38
5.1 ETTERRETNINGSTJENESTENS ÅPNE TRUSSELVURDERING FOKUS	38
5.2 PSTs TRUSSELVURDERING	41
5.3 NSMs TRUSSELVURDERING	45
5.4 OPPSUMMERING NASJONALE TRUSSELVURDERINGER	48
6 Diskusjon	50
6.1 UNRESTRICTED WARFARE SOM KONSEPT	50
6.2 BETRAKTNINGER FOR NORGE	51
6.3 ETTERRETNING OG PÅVIRKNING	53

6.4 DIGITALE VERDIKJEDER.....	55
6.5 EIERSKAP, UTFORDRINGER MED KINESISKE INVESTERINGER.....	60
7 Konklusjon	64
8 Forkortelser.....	67
Litteraturliste	68

1 Innledning

Norges sikkerhetspolitiske omgivelser og rammebetingelsene for norsk sikkerhet er i betydelig endring. Maktforskyvning og stormaktrivalisering, press mot den regelbaserte verdensorden, et mer komplekst trusselbilde, hurtig teknologisk utvikling og en mer krevende militærstrategisk utvikling er alle forhold som påvirker norsk sikkerhet. Sikkerhetssituasjonen har endret seg raskt, og Norge må ta høyde for at den negative utviklingen vil fortsette. For forsvarsevnen er denne utviklingen i økende grad et spørsmål om nasjonal handlefrihet, vern av norske interesser og evnen til å ivareta norsk innflytelse, spesielt i norske nærområder. (Det kongelige forsvarsdepartement, 2020, s. 10–11)

Motivasjon for denne oppgaven har kommet av flere grunner. For det første er Norge som en småstat utenfor EU mer utsatt for påvirkning enn en småstat i EU. For det andre er det en klar dreining i verdenspolitikken mot stormakts rivalisering. For det tredje er Kina den autoritære staten i verden som har størst økonomisk vekst og den mektigste aktøren som i økende grad har muligheten til å svekke norsk sikkerhet. I 2010 ble forholdet mellom Norge og Kina forverret etter fredsprisutdelingen til en kinesisk demokratiforkjemper, til tross for at Nobel instituttet ikke er en del av den norske staten.

Kina har blitt mer fremoverlent i verdenspolitikken og ønsker å fremme sine ønsker og presse sin vilje på andre stater. Dette gjelder små nabostater, stormakter eller land som krysser deres egendefinerte «røde linje». Norge som liberal småstat står som motsetning til Kina, det er stor grad av åpenhet, innbyggerne styrer sine egne liv og næringslivet er i stor grad privatisert. Kina er lukket, innbyggerne har liten innvirkning på landets politikk og næringslivet er helt eller delvis styrt av styresmaktene. Kina opererer med «rule by law» mens Norge styres etter «rule of law».

Etter år med russiske forsøk på å presse Ukraina tilbake i den russiske interessesfæren med en rekke ulike virkemidler, gikk Russland til full militær invasjon av sitt naboland. Virkemidler som press, forgiftninger, militære aksjoner, propaganda, påvirkning og til slutt invasjon er ikke nye virkemidler i konflikter mellom stater. Denne type virkemidler har vært brukt i lange tider. Prinsippene kan spores langt tilbake i tid, Galeotti gir i sin bok *The weaponisation of everything* gode eksempler på hvordan stater, bystater og krigsherrer har benyttet seg av forskjellige virkemidler for å presse, overvinne eller

øke sin innflytelse til fordel for andre. (Galeotti, 2022) Det nye er at virkemidlene kan tas i bruk med hjelp av ny teknologi i en mer globalisert verden.

Konflikten mellom Russland og Ukraina er i mine øyne et godt eksempel på de komplekse utfordringene en stat kan stå ovenfor når man havner i konflikt med en stat med et totalitært styresett. Virkemidlene liberale stater kan bli utsatt for spenner seg over mange forskjellige sektorer og domener.

Sist det var en supermaktrivalisering var under den kalde krigen, verden var da stor grad delt inn i blokker og det var liten interaksjon mellom blokkene. Det var ikke noen utstrakt handel mellom blokkene og man var i liten grad avhengig av hverandre for å leve eller produsere varer. Utfordringen nå når verden går inn i en tid med ny stormakts rivalisering er at verdens stater er betydelig mer sammenvevde gjennom globalisering, økonomi, handel, produksjon og eierskap som ikke har vært tilfelle tidligere. Råvarer sendes på tvers av jorden for å videreføres og komponenter til komplekse maskiner lages i en rekke ulike land før ferdigstilling. Dette er bare noen eksempler på komplekse verdikjeder som påvirker hele det globale samfunnet, under den kalde krigen var dette ikke tilfellet i like stor utstrekning.

Produsenter av varer og tjenester har de siste 20-30 årene søkt å legge hele eller deler av virksomheten sin til lokasjoner med billig arbeidskraft eller lønnsomme lønns- og skatte avtaler. Hvorfor skulle ellers norsk fisk fraktes til Kina for videreføring (Armstrong, 2015), for så å fraktes tilbake til Norge for salg? Hverken Kina eller Norge er unik i denne sammenhengen, dette er en trend som kan ses i hele Europa og store deler av USA, produksjon som under den kalde krigen skapte arbeidsplasser og trygge verdikjeder for nasjoner er i dag splittet opp og skaper massive transport- og energibehov for å opprettholde syklusen. Dette har skapt en gjensidig avhengighet på tvers av de gamle blokkene.

Denne avhengighet kan utnyttes og brukes som et virkemiddel i den, ifølge noen, kommende stormaktrivaliseringen. Det samme kan eierskap, teknologi, interoperabilitet, råstoffer og tilgang til råstoffer. Vestlige demokratier er i dag langt mer avhengige av autoritære land som Russland og Kina enn var tilfellet under den kalde krigen. Tyskland importerer 40% av sitt gassbehov fra Russland. Europa importerte i 2021 varer fra Kina for 472 mrd. Euro, mens eksporten var på 223 mrd. Euro (*EU Trade Balance with China 2021, 2022*), til sammenligning var handelen mellom Sovjetunionen og Europa tilnærmet jevnbyrdig på mellom 30-50 mrd. Euro (1979-1990) (*Soviet Union, 2022*).

Kina er ett av verdens viktigste produksjonsland, mye av internasjonal handel starter i Kina eller går via Kina før produktene når kundene. Under pandemien har man i flere sektorer opplevd varemangel eller

delemangel som følge av restriksjoner på kinesiske fabrikker eller havner. Medisin, verneutstyr eller elektroniske komponenter er i dag en viktig del av dagliglivet til de fleste nordmenn. Store lagre med reservebeholdning er fraværende, og man er prisgitt at varene man bestiller kommer til riktig tid.

I 1999 skrev de to kinesiske oberstene Qiao Liang og Wang Xiangsui en bok med konseptuelle tanker om hvordan skulle kunne stå imot i konkurranse med USA og samtidig kunne få mer makt på verdensarenaen. Boken fikk den engelske tittelen *Unrestricted Warfare* (URW), og er konseptuelle tanker rundt hvordan krig og konkurranse mellom stater kan utvikle seg til i det 21 århundre.

Virkemidlene som blir presentert i URW ligner i stor grad på de virkemidlene som man ser at Ukraina har blitt utsatt for av Russland. Det vil derfor være interessant å se om disse virkemidlene har blitt gjennomført i Kinas interaksjon med andre land, og hvis de er implementert hva betyr det for norsk sikkerhet og sikkerhetspolitikk. Norge har vært i konflikt med Kina i nyere tid (2010-2016), men hvordan vil et mer fremoverlent og selvhevdende Kina tilnærme seg en mulig fremtidig konflikt? Hvis Norge enten direkte eller indirekte havner i en konflikt med Kina er det en bred front med virkemidler som kan påvirke Norges befolkningen, næringsliv og staten.

Denne oppgaven skal se på hvordan Kina utgjøre en trussel mot Norge og norske interesser gjennom bruk av ikke-militære virkemidler. Mye har endret seg siden de siste Norge sto i en konflikt med Kina og det kan derfor være nyttig å se om virkemidlene Kina er villig til å bruke har endret seg siden den gang.

1.1 Problemstilling

Målet med denne studien er å se på hvordan kinesisk virkemiddelbruk kan påvirke Norges interesser og sikkerhet. Problemstillingen som ligger til grunn for oppgaven er følgende: **Hvordan kan kinesisk bruk av ikke-militære virkemidler utfordre norsk sikkerhetspolitikk og utgjøre en trussel mot Norge?**

Ved å ha en forståelse om hvordan Kina tilnærmer seg maktbruk kan Norge forberede seg på hvilke konsekvenser som kan ramme oss hvis vi havner i en konflikt med Kina igjen, som etter fredsprisutdelingen i 2010.

For å finne ut av hva som er trusselen mot Norge fokuserer oppgaven på de virkemidlene som Kina kan rette mot Norge i en konfliktsituasjon. Som kilder tar jeg utgangspunkt i boken URW som er en konseptuell tilnærming til maktbruk mellom stater skrevet av to kinesiske oberster i 1999. Videre analyserer jeg ulike empiriske eksempler på kinesisk virkemiddelbruk og hvordan Etterretningstjenesten (ETJ), Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) vurderer Kina som en trussel.

1.2 Avgrensning

Jeg skal i denne oppgaven se på i hvilken grad Norge blir utsatt for ikke-militære virkemidler fra den kinesiske staten. Jeg kommer ikke til å diskutere bruk eller trusselen om bruk av militære maktmidler.

1.3 Disposisjon

Oppgaven er delt i syv kapitler. Kapittel 2 drøfter noen teorier som er relevante i forhold til konkurranse mellom stater og virkemiddelbruk i konflikter mellom stater. Kapittel 3 redegjør for valg av metode, metodisk prosess og beskriver hovedlitteraturen i oppgaven. Kapittel 4 tar for seg boken URW og hvordan forfatterne av boken mener at Kina kan oppnå fordeler ved å utvide forståelsen av konflikt og bruken av alle statens virkemidler i konkurransen med andre stater. Kapittel 5 redegjør for norske trusselvurderinger av kinesisk virkemiddelbruk. Kapittel 6 presenterer en helhetlig diskusjon av kinesisk konseptuell tilnærming og bruk av sammensatte virkemidler, og norsk trusselvurdering. I kapittel 7 vil jeg konkludere hvordan kinesisk bruk av ikke-militære virkemidler kan utgjøre en trussel mot norsk sikkerhet og norske interesser.

2 Teori

2.1 Oppdemming

I februar 1946 sendte George F. Kennan det som har blitt kjent som «The long telegram», det var et svar til det amerikanske utenriksdepartementet om forholdet til Sovjetunionen. Dokumentet ble sendt av Kennan kort tid etter Stalin sin tale om uunngåeligheten av konflikt med de kapitalistiske statene og omringningen av kapitalismen rundt Sovjetunionen. (Fakiolas, 1997) Kennan argumenterte for at historisk usikkerhet kombinert med den kommunistiske dogme påvirket Sovjetunionens fremtreden i verdenspolitikken. Videre sa han at kombinasjonen av den iboende frykten for den ytre verden og behovet for et diktatorisk styresett presset Sovjet til stadig å øke den militære makten for å sikre den eksterne sikkerheten for deres internt svake regime. Det var Kennans syn måtte USA ståsette seg for en lang kamp fordi målene og tilnærmingene til USA og Sovjetunionen var uforenelige. (Kissinger, 1994, s. 115)

Ifølge Kennan var den sovjetiske marxismen ekspansiv av natur og USA måtte demme opp for denne i hovedsak i Europa. Kennan sin visjon innebar ikke bruk av militær makt for å sikre land fra å bli dratt inn i det sovjetiske innflytelsessfæren, men å nytte ikke-militære virkemidler og i hovedsak økonomisk hjelp og støtte til stater som var under press fra kommunismen, enten gjennom internt eller eksternt press. Måten USA så for seg å bekjempe trusselen fra kommunismen var å holde den i ro og forhindre at ideologien fikk spre seg til nye land og områder. Ifølge Kissinger skiller Kennan sin tilnærming seg fra andre ekspert på den tiden seg med at Kennan var av den oppfatning at hvis man klarte å begrense kommunismens fremvekst ville det indre presset i Sovjetunionen enten føre til endring i statssystemet eller at det ville bryte sammen. (Kissinger, 1994, s. 115)

Denne tilnærmingen til Sovjetunionen ble populært kalt oppdemming (*Containment*), det kan sies at Truman doktrinen, Marshallplanen og opprettelsen av NATO (Atlanterhavspakten) alle var deler av denne oppdemmingspolitikken for å presse Sovjetunionen til å endre sine målsetninger om utvidelse, og samtidig skape tid til at de politiske og sosiale forholdene internt i Sovjet endret seg i mer akseptabel retning. (Ravndal, 2021) Hensikten var altså å hindre kommunistisk påvirkning i de ikke-okkuperte områdene, som Hellas, Tyrkia og Iran og på samme tid drive påvirkning mot de kommunistiske regimene i Øst-Europa. (Pach, 2006, s. 78)

En av kritikerne av Truman doktrinen var Walter Lippmann, som var enig i poenget om at det sovjetiske presset ikke kunne håndteres med tradisjonell dialog og sjarm, og at kommunismen ville ekspandere uten amerikansk mot-press. Hans kritikk av Kennan var rettet mot gjennomførbarheten og kostnaden ved den politikken som ble foreslått. Denne tilnærmingen ville ifølge Lippmann føre til at USA brukte en uforholdsmessig stor del av sine ressurser og kapital for å begrense kommunistisk utbredelse. Hans kraftigste kritikk av Kennan sin artikkel var nok det at Kennan sin prediksjon var det mest positive utfallet man kunne håpe på, og ikke det som var verst for USA. Han mente at man ikke kunne ha en utenrikspolitikk som var konstruert en positiv antagelse om at Sovjetunionen var iboende svakt. (Lippmann, 1987, s. 869 og 870) Han satte spesielt et spørsmålstegn ved USAs evne og vilje til å ha tilstrekkelig ressurser tilgjengelig for å demme opp og være en motkraft over hele verden. Videre argumenterer han for at den demokratiske prosessen for å skaffe midler til hver enkelt operasjon, for å demme opp for sovjetiske fremstøt, vil gjøre at man med Kennan sin tilnærming vil komme frem med de riktige virkemidlene for sent. « The Russians, if they intend to encroach, will have encroached while Congress is getting ready to hold hearings. » (Lippmann, 1987, s. 872)

Kennan fikk rett til slutt, til tross for at han bommet på tidsestimatet sitt med over 25 år. På 1980-tallet gikk den ikke-militære tilnærmingen virkelig gikk på offensiven. Reagan doktrinen hadde som mål å presse tilbake kommunistisk fremvekst hvor som helst på jorden, dette skulle gjøres igjennom å åpent støtte frihetskjemper i de landene som var under kommunistisk press. Land som Afghanistan, Nicaragua og Angola er eksempler på hvor amerikanske myndigheter gikk inn med våpenstøtte for å «hjelp» det politiske styresettet i en mer demokratisk retning. (Cannon, 2016; Department Of State. The Office of Electronic Information, u.å.) Det endrede fokuset var en konsekvens av at sovjetiske myndigheter hadde fått betydelig mer påvirkning i den tredje verden og at Truman doktrinen ikke lenger var tilstrekkelig for å begrense fremveksten av kommunismen. (Department Of State. The Office of Electronic Information, u.å.)

2.2 Politisk krigføring i historisk kontekst

I 1946 holdt George F Kennan en forelesning på National War college (NWC) i USA med tematikken *measures short of war*. Under denne forelesningen var fokuset rivaliseringen mellom USA og Sovjetunionen, den bipolare maktkampen i verden mellom datidens to supermakter. Kennan poengterer at det er en vesens forskjell om man snakker om ett land med demokratisk styresett eller ett land med totalitært styresett.

Ikke ulikt Putins retorikk om vennlige og ikke-vennlige stater skiller Kennan på vennlige og ikke-vennlige metoder for å få oppgjør eller vise sin misnøye i diplomatiske relasjoner. Under kategorien vennlige metoder finner man forhandlinger, domstolsavgjørelse, oppreisning og mekling, mens man på de ikke-vennlige metodene finner embargo, kutting av diplomatiske bånd, represalier, blokade og gjengjeldelse. Utfordringen med disse virkemidlene sier Kennan at er at de ble laget for å justere en uenighet mellom to stater, mens datidens problemer, i 1946, blir skapt av interessekonflikt mellom to poler av makt og ideologi. I stedet for å være virkemidler for å justere en uenighet har de blitt virkemidler for å legge press på en annen part og en kunngjøring av makt. (Kennan, 1991, s. 4)

Kennan peker på at det er en diametral forskjell i hvordan den autoritære og demokratiske statens jurister ser på internasjonal lov. Han peker på at før Nazi-Tysklands fremvekst på 1930-tallet var Sovjetunionen uvillig til å bli en del av League of Nations, forgjengeren til dagens FN, men endret holdning når deres egen eksistens ble truet. Når det ytre presset økte ble de en del av den internasjonale lovgivningen og ble en ivrig bidragsyter, spesielt i arbeidet med å definere hva som var en aggressor. Han følger opp med å si at dette ikke er unikt for Sovjetunionens jurister, men at man kan finne lignende verk og uttalelser fra tyske jurister i samme tidsperiode. Det er ifølge ham et visst mønster i at totalitære stater avfeier virkemidler mindre enn krig som legitime måter å justere disputer mellom stater på, og at det i all hovedsak er imperialistiske (kapitalistiske) metoder for å forvirre fienden mens man legger til rette for krigen. (Kennan, 1991, s. 4–8)

Denne retorikken passer godt inn i hvordan Qiao og Wang beskriver vestens bruk av ikke-militære virkemidler mot Kina og andre stater.

The varieties of skullduggery which make up the repertoire of the totalitarian government are just about as unlimited as human ingenuity itself, and just as unpleasant... There are no rules of the game. They can do anything that they think is in their interest. (Kennan, 1991, s. 8)

Kennan lister i sin forelesning opp et utdrag av mulige virkemidler man kunne forestille seg at en totalitær stat i starten av den kalde krigen kunne ha til rådighet for å påvirke andre stater. Listen som han selv sier ikke er komplett inneholder; overtalelse, trussler, bedrageri, korrupsjon, penetrasjon, undergraving, hestehandler, bløffing, psykologisk press, økonomisk press, forførelse, utpresning og tyveri. Han påpeker at den totalitære staten har alle virkemidler den måtte ønske for å påvirke andre stater, medlemmer av regimet eller folket, det er kun fantasien som setter begrensinger for hvilke

virkemidler de kan benytte seg av. Den største forskjellen mellom de totalitære og demokratiske statene er det faktum at de totalitære statene ikke svarer til noen, de har ingen moralske begrensninger eller folkeopinion de må forholde seg til. «Their choice is limited by one thing, and that is their own estimates of the consequences for themselves.» (Kennan, 1991, s. 8 og 9)

Det Kennan sier er at de totalitære statene har minimalt med begrensninger i forhold til hvilke virkemidler de kan benytte seg av både i forhold til egen befolkning, men også i forhold til andre stater. Det interessante med denne listen over potensielle virkemidler er at den på et grunnleggende nivå ikke er så ulikt det URW omtaler som virkemidler som er til rådighet for det kinesiske statsapparatet.

Han går videre inn på hva som er virkemidlene han mener demokratiske stater har tilgjengelig, og beskriver noen mulige konsekvenser av disse virkemidlene. Ifølge Kennan er de tre viktigste kategorien med virkemidlene en demokratisk stat har ovenfor totalitære stater; psykologiske, økonomiske og politiske.

Psykologiske virkemidler mener Kennan at det er feil å anta at de kun gjelder klassisk informasjonsaktivitet som propaganda, radioprogrammer eller distribusjon av magasiner og aviser. Det omfatter forståelsen av hvordan statens handlinger påvirke både egen og målstatens befolkning. Han påpeker at demokratier, og USA spesielt, har vært dårlig på denne typen virkemidler fordi man ikke har hatt en helhetlig forståelse av effektene og at mange av de diplomatiske handlingene ikke har vært del av en helhetlig strategi. (Kennan, 1991, s. 9 og 10)

Økonomiske virkemidler mener Kennan er vanskelige å nytte mot totalitære stater, men kan være av nytte hvis man ønsker å presse satellitt-stater, f.eks. Polen eller Ungarn. Dette gjelder spesielt hvis den totalitære staten selv er økonomisk mektig. Han peker på at selv når det kommer til satellitt-statene kan man komme opp i dilemmaer at økonomiske virkemidler kan både styrke og svekke den totalitære staten som kontrollerer satellitten. Når det kommer til bruk av økonomiske virkemidler mot den totalitære staten direkte, peker han på «Soviets would unhesitatingly resort to a policy of complete economic autarchy rather than compromising any of their political principles». De er ikke immune mot økonomisk press, men for at de skal virke vil det ta lang tid og man må gjennomføre de økonomiske virkemidlene på en klok måte for at de skal oppnå den ønskede effekten. (Kennan, 1991, s. 10)

Av de politiske virkemidlene, som er mindre enn krig, legger Kennan mest vekt på solidaritet og samhold mellom likesinnede stater. Han var skeptisk til hvordan FN ville fungere, men så med positive øyne på muligheten som lå i organiseringen og hvordan USA kunne samle flere likesinnede land i en felles kamp mot den totalitære makten. (Kennan, 1991, s. 11 og 12)

Kennan påpeker at dette ikke må ses på som bare diplomatiske virkemidler da diplomatiet ikke er noe alene, men gjennomsyrrer hele relasjonen med andre stater. Her kommer han med noen betraktninger som er like relevante i dag og som er diskutert den dag i dag. Han diskuterer hva diplomatiske relasjoner innebærer og konsekvensene av å kutte disse, han sammenligner det å kutte diplomatiske forbindelser med å spille det viktigste kortet i ett kortspill, når du har spilt det har du det ikke lengre og hånden din er svekket. Han mener at det er lite formålstjenlig å svekke den diplomatiske kontakten fordi det svekker begge partene. I hans øyne er ikke kutting av diplomatiske forbindelser noe demokratiske stater skal gjøre, men er noe som hører hjemme i den totalitære verktøykassen. Det han mener demokratiske land kan gjøre for å diplomatisk påvirke totalitære stater er å ta kontroll på eget landområde og hvilke fasiliteter andre stater får lovt til å bruke. Han mener at diplomater fra rivaliserende stater må få samme behandling som egne diplomater får i det rivaliserende landet. (Kennan, 1991, s. 12–14)

Kennan avslutter med å påpeke at det er to forutsetninger som ligger til grunn for at man skal lykkes med å justere eller demme opp for en totalitær stat. Den første faktoren er nasjonal styrke, dette innebærer ikke bare militær styrke, men også politisk, økonomisk og moralsk styrke. Helsen og tilregneligheten til samfunnet er avgjørende for å bygge den nasjonale styrke for å stå imot presset fra totalitære stater.

The United States is not strong to the extent that the armed forces are strong, or that its diplomacy is brilliant, but to the extent that strength goes beyond the armed services to the root of our society. For that reason, none of us can afford to be indifferent to internal disharmony, dissension, intolerance and the things that break up the moral and political structure of our society at home. (Kennan, 1991, s. 15)

Den andre faktoren er at alle virkemidlene mindre enn krig må brukes på en helhetlig måte, man er ikke tjent med å bruke disse usynkront men målrettet og koordinert gjennom en overordnet strategi. Kennan sier at USA ikke er tjent med «hit or miss» når det gjelder disse virkemidlene, og at behovet for en *GRAND STRATEGY* (storstrategi) som ikke skiller mellom fred og krig, men varierer virkemiddelbruken ut ifra den gjeldende situasjonen. Ved å samle alle virkemidlene staten har

tilgjengelig under en felles strategi kan man lettere justere opp og ned presset mot en motstander på den ene siden og på den andre siden kan man bruke langt mildere virkemidler mot vennligsinnede stater. Han legger vekt på at USA må opprettholde sin styrke og hvis man da klarer å bruke virkemidlene mindre enn krig på en koordinert og klok måte er det sannsynligvis de eneste virkemidlene de kommer til å trenge for å sikre fremtiden til det amerikanske folket. (Kennan, 1991, s. 14–17)

Det Kennan beskriver i sin forelesning fra 1946 er ideen om at staten bruker alle virkemidler den har tilgjengelig for å påvirke andre stater. Han sier også at hvis staten ikke har et bevist forhold til hva den ønsker å oppnå med denne virkemiddelbruken risikerer man at en del av statsapparatet nuller ut effekten av virkemidler brukt av en annen del av den samme staten. Med en helhetlig strategi kan man derimot synkroniserer alle virkemidlene staten har til rådighet kan man treffe sin ønskede målsetning med bedre effekt. Han vektlegger at all virkemiddelbruk har en konsekvens og at det er viktig å ha forståelse for hvordan virkemidlene, hver for seg og sammen, påvirker både egen og «målstatens» befolkning. Kennans forelesning viser at tankene til Qiao og Wang ikke er nye tanker, men hva er det da som gjør at man i dag ser utfordringer i denne «utvekslingen» mellom stater som man ikke var der under den kalde krigen? En av de store endringene fra 1945-1990 perioden og nå er den globaliseringen som verden har gått igjennom, og fortsetter å gå igjennom. Jeg skal nå beskrive noen av effektene globalisering har på verden slik den ser ut i dag.

2.3 Globalisering

Oppgaven kommer ikke til å gå inn i dyden eller graden av hvordan begrepet globalisering har blitt brukt gjennom verdenshistorien, men skal heller prøve å beskrive de delene som er relevante for denne oppgaven.

Hvilket formål har så globalisering? Ett perspektiv er at verden skal bli mer *felles* samfunn og at alle dermed blir mer bundet sammen og avhengige av hverandre. (Fosshagen, 2022) Siden den kalde krigen har informasjonsteknologien gjort at vi mennesker har, med relativt enkle metoder, muligheten til å kommunisere med nær sagt hvem som helt på jorden til enhver tid. Penger kan flyttes fra et land til et annet med noen tastetrykk, råstoffer og varer kan bevege seg over lengre distanser på korter tid enn noen gang, som eksemplet om Findus som sender fisk tur-retur Kina før salg i Norge. (Armstrong, 2015) Bedrifter søker billig arbeidskraft for å øke den økonomiske marginen, de re-lokaliserer produksjonskapasitet til land hvor lønnsomheten øker og sender ferdig- eller delproduserte varer og komponenter til hvor enn markedet måtte være.

Globalisering kan forstås inne tre ulike domener, kulturell, politisk og økonomisk. Den kulturelle globaliseringen innebærer en «global» kultur hvor menneskene på jorden har ett stadig større felles sett med referanser. Den politiske globaliseringen innebærer et minkende skille mellom innenriks- og utenrikspolitikk. Omfanget av internasjonale regelverk og forpliktelser gjør at innenrikspolitiske vedtak kan få internasjonale konsekvenser og vis-a-versa. Den økonomiske globaliseringen innebærer at næringsliv og staten blir tettere vevet sammen i et felles økonomisk system. Dette gjør at handel og statens økonomi blir stadig tettere koblet sammen. (Jørgensen, 2002)

Globalisering kan forstås på forskjellig måte ut fra hvilket perspektiv en har. For den vanlig innbygger i et land er globalisering det at man har teoretisk mulighet til å reise hvor som helst i verden, globalt internett med muligheten til å kommunisere i nåtid med personer hvor som helst på jorden, økt produktutvalg i butikkene og at arbeidsplasser kan bli konkurranseutsatt fra like bedrifter på den andre siden av jorden. Er man næringslivsaktør får man tilgang til langt flere markedsplasser for produktene sine, tilgang på arbeidskraft enten til eget land eller muligheten til å opprette produksjon i et annet land, potensielt langt flere konkurrenter og partnere. Er man politikere kan man oppleve at den nasjonale politikken kan få internasjonale konsekvenser og motsatt at internasjonale beslutninger, avtaler eller lover begrenser handlingsrommet nasjonalt.

Hva innebærer så globalisering for denne oppgaven? Globaliseringen har på den ene siden gjort at verdens land er langt mer avhengige av hverandre enn tidligere. På den andre siden kan det sies at trusselen mot land har økt av den samme avhengigheten. Hadde det vært slikt at avhengigheten hadde vært fordelt jevnt hadde nok trusselen vært mindre. utfordringen derimot er det at Kina har en mektig posisjon innenfor mange områder, og mange land er avhengig av Kina for å opprettholde verdiskapning og vekst. Dette har blitt eksemplifisert under pandemien, konsekvensene av stengte kinesiske havner påvirker de fleste land på jorden. På den måten kan et observeres hva som ville vært konsekvensen hvis Kina bevisst hadde begrenset handelen med ett eller flere land.

Globaliseringen har gjort at *ikke-militære* virkemidler har fått langt mer potensiale enn hva som var tilfellet under den kalde krigen. De gjensidige avhengigheten forsterker bare potensialet i de samme virkemidlene.

2.4 Hva er krig og er forståelsen universal

«Krig er en organisert bruk av våpenmakt mellom grupper av mennesker i den hensikt å tilintetgjøre motparten eller påtvinge ham den annen parts vilje.» (Høiback & Cooper, 2021)

Denne definisjonen av krig begrenser seg til bruken av militære maktmidler mellom to eller flere parter for å påtvinge ens vilje på en annen part. Men er dette den eneste metoden for å oppnå effekten man ønsker, eller definisjonen av krig det siste trekket på sjakkbrettet når alle andre muligheter har mislykkes? Hva om en part definerer krig andreledes enn vi gjør, vil det da innebære at man kan være i krig med en annen part uten å vite om det? Hvis dette da gir mening, hvordan kan man da på den ene siden unngå å gjøre handlinger som kan bli oppfattet som krig av motparten, og hvordan oppdager man at motparten faktisk utfører krigshandlinger mot en selv?

Opgaven forsøker å belyse at det som et land kan oppfattes som en naturlig konsekvens av liberalt styresett, næringslivskonkurranse eller frihet til egne meninger kan oppfattes som overtramp på nasjonens suverenitet, krigshandling eller angrep på strategisk viktige sektorer.

Nobel instituttet i Norge er en myndighetsuavhengig institusjon, likevel fikk en beslutning fra instituttet om hvem som skulle få fredsprisen i 2010 konsekvenser for norske myndigheter. Reaksjonen fra Kina gikk ikke primært mot Nobel instituttet, men mot den norske staten og norsk næringsliv. Kina anklaget Norge for å ha blandet seg inn i indre anliggender, og gikk til det skrittet at de i praksis kuttet de diplomatiske forbindelsene. Hvis man setter dette sammen med Kennans beskrivelse av justering av konflikter faller dette virkemidlet under ikke-vennlige virkemidler.

Hvordan vil forståelsen av konflikt og krig påvirke kinesisk virkemiddelbruk mot Norge i fremtiden? Kinas makt er økende på verdensarenaen og den økonomiske integrasjonen, teknologi og avhengigheten gjør at Kina kan ramme oss hardere og bredere både direkte og indirekte.

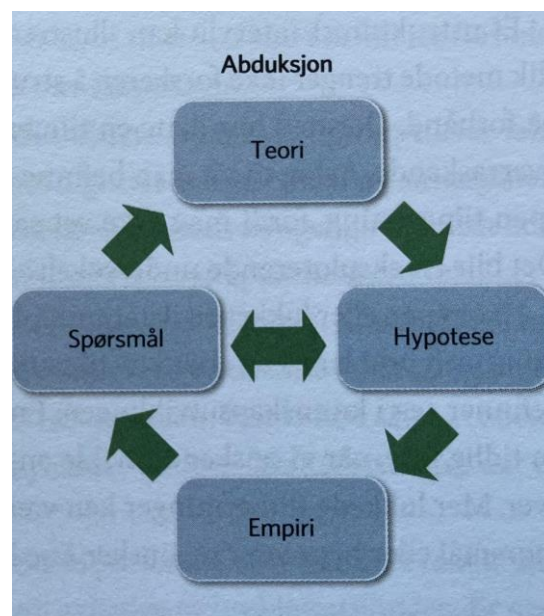
3 Metode

Dette kapitlet beskriver for mine valg av metode og forskningsprosessen som har blitt benyttet for datainnsamling og analysen av dataene. Den vil gi en kort presentasjon av de viktigste kildene som danner grunnlaget for oppgaven, og styrker og svakheter med disse kildene.

3.1 Metodisk tilnærming

Jeg har i denne oppgaven valgt en kvalitativ tilnærming for å forsøke å svare på problemstillingen min. **Hvordan kan kinesisk bruk av *ikke-militære* virkemidler utfordre norsk sikkerhetspolitikk og utgjøre en trussel mot Norge?**

Den metodiske tilnærmingen min ligger nærest til det ontologiske utgangspunktet og Karl Poppers utsagn om at man i sosiale systemer vil se regelmessigheter, men at vi ikke med sikkerhet kan si at det er en kausalitet i handlingene. I denne tilnærmingen står vurderinger og sannsynlighet sentralt, siden det man observerer både kan og ikke kan inntreffe igjen. (Jacobsen, 2015, s. 32)

(Jacobsen, 2015, s. 35)

Ifølge Jacobsen er det naivt å anta at man som forsker kan gå ut i verden som ett blank ark.

Utgangspunktet er at man starter tenkningen med bakgrunn i en observasjon. Dette skaper spørsmål man søker å besvare eller løse. Deretter søker man å besvare sine antagelser med empiri, på den måten blir prosessen en kontinuerlig problemløsende prosess. «Abduksjon er altså en kontinuerlig vekselvirkning mellom teori og empiri, der ingen av de to kan sies å ha forrang.» (Jacobsen, 2015, s. 34 og 35)

Empiri og teori er funnet igjennom en åpne kilde søk og vurdert igjennom en dokumentanalyse. Dokument analyse omtales av Johannessen et al. ofte som en type kvalitativ innholdsanalyse der jeg som forsker samler inn data som skal få frem viktige sammenhenger og relevant informasjon om det eller de forhold i samfunnet som undersøkes. (Johannessen et al., 2004, s. 236) Oppgaven min gjennomføres som dokumentstudie, og i all hovedsak forholde seg til sekundær og tertiærkilder som, bøker, artikler og blogger som omtaler tematikken. Offentlige dokumenter som ugraderte trusselvurderinger vil kunne gi et innblikk i hvordan Norge vurderer tematikken og relaterer seg til problemstillingen.

Utfordringen med å gjennomføre en dokumentstudie av kinesisk bruk av ikke-militære virkemidler er at jeg ikke snakker eller leser kinesisk. Dette gjør at jeg er avhengig at oversettelsen har fanget kontekstualisering og ordlyd så nært som mulig opptil originaldokumentet. Det er en metodisk svakhet i oppgaven at det finnes få offisielle kinesiske dokumenter på engelsk som eksplisitt diskuterer denne tematikken. Dette prøver jeg å løse gjennom å støtte meg på andre som har skrevet om tematikken og samtidig bruker noen av de samme kildene som denn oppgaven.

De empiriske eksemplene gjør at det er mulig å vurdere validiteten i URW, men ikke konkludere om hele konseptet er innført i kinesisk strategi. De danner derimot et bilde av hvordan Kina handler ovenfor stater de er i konkurranse med. På den måten kan observasjoner danne elementer som styrker den vurderingene.

Trusselvurderingen er åpne ugraderte rapporter fra etterretning- og sikkerhetstjenestene. Det at disse er ugradert gjør at de sannsynligvis ikke er utfyllende eller det samlede kunnskap om tematikken. De kan allikevel et helhetlig inntrykk av hva som er mulige trussel områder og hvordan aktøren Kina opererer. Det kan være en svakhet at trusselvurderingen er Ugraderte, men på den annen side er det tilstrekkelig oppløselighet i dem til at de kan skape forståelse for relevante temaer.

3.2 Forskningsprosess

Da dette emnet begynte å interessere meg ble det snakket om en ny kald krig. Hvis det stemte at det er en ny stormaktsrivalisering som lå foran oss måtte det jo finnes noen teorier om hvordan vestlige land kunne håndtere det. Vi har jo tross alt hatt den kalde krigen hvor det demokratiske vesten sto opp mot autoritære Sovjetunionen. Da jeg begynte å lese om politikken som ble ført ovenfor Sovjet kom jeg raskt over oppdemningspolitikken og George F. Kennan sin rolle i den. Kennan sitt *Long Telegram* og forelesning på NWC viser at dagens utfordring ikke er ny.

Som det er beskrevet i teorikapitlet er det noen endringer fra den kalde krigen og frem til dagens stormaktsrivalisering, globaliseringen og teknologisk utvikling skaper andre utfordringer i en stormaktsrivalisering. Derfor ønsket jeg å bedre forstå hvordan Kina forholdt seg og tenkte om rivalisering mellom stater.

Den empiriske del av oppgaven min startet med søken etter litteratur som kunne hjelpe meg å forstå hvordan Kina diskuterte konflikt og konkurranse mellom stater kom jeg over URW. Boken diskuterer endringene i maktbalansen mellom stater etter den overlegne amerikanske koalisjonens seier over Irak i 1990. Forfatterne beskrev hvordan Kina konseptuelt burde forholde seg til konkurranse og konflikt med andre stater. Det kan være en svakhet at boken er skrevet i 1999.

Når jeg hadde funnet de kinesiske konseptuelle tankene ville jeg finne ut om det var mulig å se tilnærmingen og virkemidlene i konflikter Kina er og har vært involvert i de siste 10 årene. Da fant jeg tre konflikter som kunne hjelpe meg å beskrive og forstå virkemiddelbruken til Kina ovenfor andre land.

Det jeg ut av fant av virkemiddelbruken i de tre konfliktene fikk meg til å lure på hvordan norske myndigheter, representert med etterretning- og sikkerhetstjenestene, vurderer trusselen fra Kina mot Norge. Dette gjorde at jeg tok for meg FOKUS, RISIKO og PSTs trusselvurdering for å se om Kina eksplisitt var nevnt som en trussel, og hvordan de var en trussel.

Til slutt ville jeg diskutere hvordan Kinas bruk av ikke-militære virkemidler, med bakgrunn i trusselvurderingene, kunne true norske interesser og sikkerhet.

3.3 Kilder og vurdering av kildene

Teori

Teoridelen av oppgaven min baserer seg på George F. Kennan sin forelesning på National War College og hans *the Long Telegram* som var en stor inspirasjonskilde til utviklingen av *Containment* doktrinen som USA førte ovenfor Sovjetunionen under den kalde krigen. The long (Tvedt, 2021b) (Tvedt, 2021a)

Det at Kennan er en anerkjent statsviter og at hans prediksjon om utfallet for Sovjetunionen styrker valget av dette som teoretisk grunnlag. Det er dog en svakhet at det ikke finnes andre anerkjente teorier om denne tematikken som jeg kunne vektet Kennans synspunkt mot. Hans perspektiver representerer det vestlige synet på konflikten.

Empiri

Denne oppgaven har tatt utgangspunkt i boken *UNRESTRICTED WARFARE* (den engelske oversettelsen) skrevet av Qiao Liang og Wang Xiangsui i 1999. Denne boken omhandler konseptuelle tanker rundt hva krig er i deres kontekst og hvordan de mener den kinesiske staten må endre sin tilnærming til konkurranse mellom stater for å styrke Kinas innflytelse i verden. Siden denne boken er en oversettelse, og jeg ikke kan lese kinesisk, er jeg avhengig til å sette lit til at oversettelsen står i samsvar med den kinesiske originalteksten.

Det er mange som har skrevet om *URW*, utfordring til de fleste er at de er avhengige av å bruke den engelske oversettelsen som jeg selv har benyttet. Svakheten med dette er at vi er avhengige å sette vår lit til at alle språklige nyanser og kontekster er tatt med i oversettelsen, noen som kan være vanskelig. Jeg har ikke hatt tilgang til kinesiske primærkilder som kan forsterke eller svekke sannsynligheten i at innholdet i boken ikke stemmer. Ut fra mine funn er boken dog den beste kilden for forståelsen av konseptet *URW* i kinesisk kontekst. Denne utfordringen er nok ikke ny for en samfunnsvitenskapelig forsker og det er derfor viktig for meg å være mine forutinntattheter bevist.

Den andre utfordringen som melder seg med denne boken er at den ikke er en detaljbeskrivelse av hvordan Kina skal tilegne seg mer makt på verdensarenaen, men en konseptuell tilnærming til problemet de kinesiske oberstene identifiserer. Det gjør at hovedpoengene deres ikke nødvendigvis er observerbar i den virkelige verden akkurat slik de beskriver det i boken sin.

Da denne oppgaven skal se på den konseptuelle tilnærmingen og søke å analysere mulige trusler mot norsk sikkerhetspolitikk er denne boken tilstrekkelig detaljert og kan hjelpe meg til å gjennomføre en analyse av mulige trusler Norge kan stå ovenfor.

Det at boken er publisert i et diktatorisk regime og at begge offiserene har gjort suksessfulle karrierer etter publiseringen tyder på at boken har verdi og at offiserenes ord og holdninger er akseptert og dermed gir validitet til innholdet. Det betyr ikke at alt som står i boken er sant eller at det er gjennomført i kinesisk maktbruk, men det gir en innsikt i hvordan høyere kinesiske offiserer og embetsmenn ser virkeligheten og hvilke muligheter Kina har i den virkeligheten. Så hva mener jeg med at de har hatt gode karrierer? Det er jo vanskelig for meg å vurdere hvordan ett normalt karriereløp er for kinesiske offiserer, og det er utfordrende å følge deres progresjon de siste 23 årene.

Det som er tilgjengelig på åpne kilder gir ett inntrykk at begge har kommet høyt opp i ett hierarki som premierer god oppførsel og lojalitet til partilinjen. Qiao Liang ble Generalmajor før han pensjonerte seg og er kjent som militærteoretiker og forfatter. Han har hatt ledende stillinger inne flere viktige avdelinger innenfor Peoples Liberation Army Air Force (PLAAF) og innen nasjonale sikkerhetsstudier. Wang Xiangsui avsluttet sin karriere i det kinesiske forsvaret som senior oberst i PLAAF og ble i 2020 han tatt opp som Senior fellow ved TAIHE institute som er en av Beijings ledende tenketanker, han var da også direktør ved senter for strategiske studier på Beihang universitet¹, og han var vise-generalsekretær i China International Trust Investment Corporation (CITIC foundation) og redaksjonelt styremedlem i Economics Herald and Finance magazines. (*Taihe Institute*, 2020.)

Trusselvurderingene

Trusselvurderingene til ETJ, NSM og PST er ugraderte offentlige dokumenter som reflekterer de tre respektive tjenestenes ugraderte syn på trusler mot Norge og norske interesser. Dette er dokumenter som presenteres årlig og skal gi den norske offentligheten et innblikk i hva de vurderer som utfordringer og trusler mot Norge. De gjenspeiler sannsynligvis ikke tjenestenes totale bilde av truslene mot Norge, da mye informasjon er underlagt sikkerhetsgradering. De gir allikevel et godt innblikk i hvordan Kina kan forstås fra norsk perspektiv og hvilke utfordringer Kina utgjør for Norge.

¹ Tidligere Beijing University of Aeronautics and Astronautics

4 Hva er *UNRESTRICTED WARFARE*

The two PLA officers who advocated the strategy set forth in the following pages argue that modern warfare, in ways not too dissimilar from Sun Tzu's *Art of War*, is about impeding the enemy's ability to wage war and to defend itself against a barrage of attacks against its economy, its civil institutions, its governmental structures, and its actual belief system. (Qiao et al., 2017, s. Forord III)

4.1 Hva er krig uten lover

Kontekstualisering

Boken er skrevet på slutten av 1990-tallet og er da et produkt av de omveltningene verden så etter murens fall, oppbruddet av Sovjetunionen, fremveksten av internasjonal terrorisme, internetts spede begynnelse og globaliseringens fremvekst. Ifølge forfatterne var den største militære begivenheten USAs totale seier over Saddam Hussains styrker i Gulfkrigen i 1991. USA og deres allierte demonstrerte hvordan vestens konvensjonelle våpenmakt var dominerende. Gjennom nettverksbaserte operasjoner ble avskjæringen av ballistiske missiler mulig, bruken av presisjonsstyre våpen og en stor forflytning av store landstyrker sikret en rask seier med minimale tap på alliert side.

War which has undergone the changes of modern technology and the market system will be launched even more in atypical forms. In other words, while we are seeing a relative reduction in military violence, at the same time we definitely are seeing an increase in political, economic and technological violence. (Qiao et al., 2017, s. preface, xvi)

Boken har av flere blitt ansett som et bidrag i den kinesiske diskursen på slutten av 1990-tallet om hvilken retning det kinesiske forsvaret skulle utvikle seg. (Kilcullen, 2020, s. 201)

Diskusjonen i boken

Boken begynner med å beskrive hvordan det i lange tider har vært slik at først blir et våpen eller et våpensystem laget, for deretter at man lager taktikker eller strategier for hvordan det skal brukes. (Qiao et al., 2017, s. 6) De argumenterer videre for at våpenkappløpet mellom vesten og Sovjetunionen hadde gjort at kostnadene pr enhet har steget til høyder. Hvis mindre stater prøver å følge den teknologiske utviklingen til USA risikerer de økonomisk ubalanse. De mener derfor at for andre land, som Kina, er

løsningen å gå i en annen retning enn USA. De argumenterer for at det er et skille mellom «*a new concept of weapons... og... new-concept weapons*». «*New-concept weapons*» er våpen som kontrolleres (styres) eller er manipulert på et teknisk nivå for å skape ødeleggelser materielt eller psykisk, men er de fortsatt våpen i tradisjonell forstand. Deres «*new concept of weapons*» er det vi i dag omtaler som *hybride våpen*, som hacking, manipulering av aksjemarkedet eller å frigi kompromitterende materiale for å skade ett fiendtlig lands økonomi eller tillit til politiske personer. Videre argumenterer de for at «fremtidens våpen» vil overraske både vanlige- og militære mennesker, da de vil oppdage at ting som ligger nært dem begge kan nyttes som våpen i fremtidige konflikter. «We believe that some morning people will awake to discover with surprise that quit a few gentle and kind things have begun to have offensive and lethal characteristics». (Qiao et al., 2017, s. 12–13)

Endringer i slagfeltet

Qiao og Wang går videre med å beskrive hvordan menneskeheten gjennom de siste 100 årene har stadig utviklet den statlige voldsutøvelsen. De beskriver hvordan slagfeltet har endret seg fra tiden før skytevåpenets inntog på slagfeltet, fra er et slagfelt som var et punkt på ett kart, lite og kompakt, til linje krigføring i første verdenskrig, med flere hundre kilometer lange skyttergraver, over til to- og tre dimensjonale slagfelt som fulgte i midten og slutten av det 20. århundre. Videre argumenterer de for at våpenutvikling alene ikke kan svare for de endringene i slagfeltets utforming og natur, men at militære strategier hadde en påvirkning gjennom J.F.C. Fuller, Giulio Douhet og til Erich Ludendorff som bidragsytere for endringene. De argumenterer for at enhver tids militærstrateg er bundet til den tiden man lever i og de teknologier og virkemidler man har tilgjengelig. De skriver at en ny revolusjon i militær tenkning er på trappene, men ingen militærteoretikere har innsett hvor vidt fremtidens slagfelt virkelig er. I forfatternes øyne er det ikke lengre noe skille mellom hva som er og ikke er en del av slagfeltet, slagfeltet er overalt. (Qiao et al., 2017, s. 28–32)

Endring i krigens metode

Qiao og Wang beskriver at amerikansk tenkning om hva som i fremtiden kommer til å være de fire hovedformene for krigføring er 1) Informasjonskrigføring, 2) Presisjonskrigføring, 3) Fellesoperasjoner og 4) Militære operasjoner andre enn krig (MOOTW). De mener at den siste definisjonen er særdeles interessant da denne gir mulighet til å bruke varierte virkemidler for å håndtere de sammensatte utfordringen i både det 20 og 21 århundre. De går videre med å beskrive forskjellen mellom MOOTW og ikke-militære krigsoperasjoner. Mens MOOTW er militære operasjoner som gjennomføres av militære

styrker når det ikke krig, kan ikke-militære krigsoperasjoner utvide forståelsen av hva som er krig og kan innebefatter alle menneskelige aspekter i større grad enn hva militære operasjoner kan gjøre. (Qiao et al., 2017, s. 37–39)

So, which [of many kinds of unconventional] means, which seem totally unrelated to war, will ultimately become the favored minions of this new type of war - “the non-military operation” which is being waged with greater and greater frequency all over the world. (Qiao et al., 2017, s. 39 og 40)

Ifølge David Kilcullen er det mest fremtredende aspektet den dramatisk utvidede forståelsen av definisjonen krig forbi forståelsen av dominans på slagfeltet.

..., suggesting that war no longer means «using armed force to compel the enemy to submit to one’s will» but rather «using all means, including armed force or non-armed force, military and non-military, and lethal and non-lethal means to compel the enemy to accept one’s interest» and that «non-military actions may be the new factors constituting future warfare. (Kilcullen, 2020, s. 201 og 202)

Kilcullen mener med dette at ved å bruke en bredere definisjon av begrepet krig enn hva som er forståelsen av begrepet hos motparten kan man risikere at hensikten med handlinger mellom stater blir misforstått. Handlinger som i ett land blir forstått som en kriminalsak eller en del av konkurranse i sivil næringsliv kan bli oppfattet som en krigshandling av det andre, og vis-a versa.

Tilnærmingen mellom konkurransen mellom stater er ikke ulik det Kennan beskrev som de totalitære statenes virkemidler under i forkant av den kalde krigen. I så måte er ikke disse tankene noe nytt. Utfordringen for vestlige demokratier er at dette ikke har vært i fokus på mange år. På samme tid har man i enkelte land privatisert store deler av det som var statlig sektor. Etater som under den kalde krigen var en del av staten er i dag private bedrifter som konkurrerer med andre selskaper, og staten har ikke like tett styring. Et eksempel på dette er Televerket som i dag er Telenor. Under den kalde krigen hadde televerket monopol innenfor privat telekommunikasjon i Norge, i dag er det flere operatører som tilbyr denne tjenesten, og staten er ikke inne på eiersiden i alle disse. (Øverby, 2021) Dette kan gjøre at kommersielle hensyn som er mer fremtredende og hovedfokuset ikke er nasjonal sikkerhet og styring

Virkemidler i URW

Forfatteren går i liten grad inn og beskriver hvert enkelt virkemiddel, men fokuserer i større grad på at hvert enkelt virkemiddel alene gir mindre effekt eller mindre sannsynlighet for å nå målsetning. De fokuserer i større grad på at man må ha evnen og viljen til å kombinere flere av staten sine virkemidler sammen eller sekvensielt for å få maksimal effekt i det som er definert som målområdet. De beskriver hvordan det etter deres mening allerede har blitt gjennomført av vesten og USA både under Gulfkrigen i Irak (1991), Kosovo konflikten, samt av Hong Kong under finanskrisen i 1998. (Qiao et al., 2017, s. 138)

Kilcullen har satt alle virkemidlene som Qiao og Wang lister opp i sin bok i en tabell for å illustrere i hvilke sfærer de forskjellige virkemidlene hører hjemme.

Military	Trans-military	Non-military
Atomic warfare	Diplomatic warfare	Financial warfare
Conventional warfare	Network warfare	Trade warfare
Biochemical Warfare	Intelligence warfare	Resource warfare
Space warfare	Psychological warfare	Ecological warfare
Tactical warfare	Guerrilla warfare	Economic aid warfare
Electronic warfare	Terrorist warfare	Regulatory warfare
	Virtual warfare (deterrence)	Smuggling warfare
		Drug warfare
		Sanction Warfare
		Media warfare
		Ideological warfare

(Kilcullen, 2020, s. 206) og (Qiao et al., 2017, s. 138)

Noen av de overnevnte virkemidlene er beskrevet noe mer utdypende enn andre, nå kommer et kort sammendrag av de virkemidlene som er beskrevet i boken.

Handelskrig (Trade War)

De beskriver handelskrig som et virkemiddel som amerikanerne er spesielt dyktige til å anvende som ett ikke-militært krigføringsverktøy. Det innebærer ifølge forfatterne bruken av nasjonale lover på den internasjonale arenaen, endring i tollsatser, handelssanksjoner, embargoer på eksport av kritiske teknologier, eller bruken av most-favored-nation (MFN). Det er i deres oppfatning ingen tvil om at denne typen virkemidler kan skade en nasjon på lik linje som en militær operasjon ville kunne gjort, det beste eksemplet sier de er den åtte år lange embargoen av Irak. (Qiao et al., 2017, s. 40)

Finanskrig (Financial war)

Finanskrig beskrives av Qiao og Wang som et «hyperstrategisk»-våpen som kan nytts av både stater og ikke-statlige organisasjoner. De insinuerer at både investorer og land bevist brukte finansielle virkemidler for å svekke en rekke sørøst asiatiske lands økonomier, slik at de kunne kjøpe opp selskaper for en billigere penge. George Soros blir i flere deler av boken brukt som eksempel på en ikke-statlig entitet som driver med finansiell krigføring, og at Soros og hans fond Quantum fund tap på flere milliarder dollar beviser skade-potensialet i finanskrigføring. (Qiao et al., 2017, s. 40–43) « ... What is more, such a defeat on the economic front precipitates a near collapse of the social and political order. » (Qiao et al., 2017, s. 41)

De går ikke inn i detalj i hvilke finansielle virkemidler som inngår i finanskrig annet enn at det innebærer å manipulere et lands finansmarkeder, det være seg valuta, aksjer eller andre deler av landets finansielle ryggrad.

Ny terroristkrigføring (New terror war in contrast to traditional terror war)

Tradisjonell terrorisme defineres ifølge Qiao og Wang av med en stor grad av vold og manglende binding til de tradisjonelle reglene i storsamfunnet. Bindingen til det tradisjonelle regelverket er ifølge dem det som gjør at små terrororganisasjoner skaper hodebry for stater som USA.

This characteristic invariably puts national forces in an extremely unfavorable position even before war breaks out, since national forces must always conduct themselves according to certain rules and therefore are only able to use their unlimited resources to fight a limited war. (Qiao et al., 2017, s. 43)

Hi-tech terrorister som angriper nettverkene til banker og nyhetsorganisasjoner i den hensikt til å stjele data, slette programmer eller spre feilinformasjon kan ifølge Qiao og Wang ses på som den nye formen for terroristkrigføring. (Qiao et al., 2017, s. 44)

Miljøkrigføring (Ecological war)

Miljøkrigføring peker på en ny type av ikke-militær krigføring hvor moderne teknologi nyttes for å påvirke et annet land. Eksempler de kommer med er; endre den naturlige formen på elver og hav, endre jordskorpen, endre den polare havisen, endre luften i atmosfæren og endre ozonlaget. De mener at dette kan gjøre for å påvirke de økologiske forutsetningene i den staten som blir angrepet. Igjen mener de at ikke-statlige aktører kommer til å være en viktig faktor for å utføre denne type handlinger eller operasjoner da de er terroristiske av natur. (Qiao et al., 2017, s. 44) «It must be pointed out once again that combined war that goes beyond limits is first of all a way of thinking, and only afterwards is it a method.» (Qiao et al., 2017, s. 193)

Andre virkemidler fra listen blir beskrevet mindre utfyllende, men gir et grovt inntrykk i hva trusselen og muligheten er.

Psychological warfare - Spre rykter for å skremme en motstander og bryte ned moralen og viljen hos motstanderens befolkning og militære. **Smuggling warfare** - Kaste markeder inn i kaos og angripe den økonomiske ordenen. **Media warfare** - Manipulere hva mennesker ser og hører for å lede opinionen i en retning (Kina vennlig retning). **Drug warfare** - Skape stor kapital raskt ved å spre katastrofe i andre land (Opiumskrigen er en referanse Kilcullen knyttet til dette virkemidlet (Kilcullen, 2020, s. 206)). **Network warfare** - Dristig og i hemmelighold skjule sin identitet i en type krigføring som nesten er umulig å forsvare seg mot. **Technological warfare** - Generere monopol innenfor ny teknologi ved tidlig å sette standardiseringer uavhengig av andre land. **Fabrication warfare** - Skape forfalskninger som gir inntrykk av å være den ekte varen og selge de til ens motstandere. På den måten svekkes tilliten til eksisterende merkevarer. **Resource warfare** - Skaffe seg rikdom gjennom å plyndre råvarer i andre land. **Economic aid warfare** - Gi fordel i det åpne, mens man fordekt kontrollerer situasjonen. **Cultural warfare** - Lede kulturelle trender i en retning for å tilnærme seg de med en annen mening. **International Law warfare** - Utnytte muligheten så tidlig som mulig for å sette standpunkt eller standarden innen- eller med nye reguleringer. (Qiao et al., 2017, s. 45)

Forfatterne avslutter boken med å forklare at krig ikke forsvinner i det 21. århundre, men at den vil endre karakter. De sier videre at det er mulig at den blir mindre blodig, men ikke mindre brutal bare brutal på en annen måte. De påpeker at fremtidens krig kommer til å ha aspekter ved seg som gjør at militære ledere alene ikke kan drive krig, fordi flere av maktmidlene ikke er under militær kontroll. Årsaken til dette mener de er globaliseringen og de mer gjensidige avhengighetsforholdene. (Qiao et al., 2017, s. 215)

Ingen av disse virkemidlene er innenfor det vi som stat oppfatter som krigføring, kanskje med unntak av nettverkskrigføring som har blitt et domene på slagfeltet. De fleste av disse virkemidlene faller inn under kriminalitet, påvirknings- og informasjonsoperasjoner, handelsdisputt og konkurranse mellom næringslivsaktører.

Kilcullen viser til en rekke eksempler på bruk av disse virkemidlene, utfordringen med de aller fleste er at de er svært vanskelig å tilskrive til den kinesiske staten. Han mener av ved å bruke private aktører, kriminelle organisasjoner eller skallselskap blir det vanskelig å se at det er en statlig villet handling. Han peker spesielt på fentanyl krisen USA i 2017 som et mulig eksempel på en motsatt opiumskrig. Det finnes ingen bevis på at den kinesiske staten står bak, og at det finnes mange andre mulige forklaringer. Men det at man i de konseptuelle tankene legger dette frem som en mulighet for å påvirke en motstander ved å skape en intern helsekrise i motstanderlandet. (Kilcullen, 2020, s. 206)

Sammendrag

Virkemidlene Qiao og Wang viser til i boken skiller seg ikke mye ut fra hva vi så Kennan beskrev som verktøykassen for totalitære stater i starten på den kalde krigen. Den største endringen er de teknologiske fremskrittene som har skjedd siden den kalde krigen som har skapt nye virkemidler som ikke var mulig for 60 år siden. Den kanskje største forskjellen mellom Kina og Sovjetunionen er hvilken rolle de spiller i det globale markedet og hvilken innflytelse de har. Sovjetunionen hadde marginal innflytelse på global handel, teknologisk innovasjon, produksjon av forbrukerartikler og global transport. Kina på den andre siden er en stor bidragsyter innenfor alle disse feltene. Dette gjør at Kina har virkemidler tilgjengelig som Sovjetunionen aldri kunne få eller bruke. Dette gjør at Kinas evne til å påvirke og presse andre stater er annerledes enn hva som gjaldt for Sovjetunionen under den kalde krigen.

Forfatterne mener at fremtidens konflikter kommer, og til en viss grad allerede er blitt gjennomført, med kombinerte virkemidler innen domener som tidligere ikke har blitt definert som en arena for krig og konflikt.

Allerede i 1999 påpeker de at den økende globaliseringen og interaksjonen vil kunne skape muligheter for svakere stater til å påvirke større stater med virkemidler som ligger utenfor det tradisjonelle konfliktspektret. Kilcullen påpeker at en slik tilnærming potensielt kan skape farlige situasjoner fordi to parter kan havne i konflikt ved en tilfeldighet, dette på grunn at man mistolker handlinger med bakgrunn i diametralt forskjellige tilnærminger til krig og konflikt. (Kilcullen, 2020, s. 210)

... Then the flip side of the same phenomenon is that an adversary may be interpreting our behavior as warfare, while we consider it mere peacetime competition. Two sides may so misunderstand each other's concept of war that they end up fighting one other by accident (Kilcullen, 2020, s. 210)

Hvis det er tilfelle at Kina ønsker å kombinere ikke-militære, trans-militære og/eller militære virkemidler for å oppnå mer makt, kan det være eksempler i de konfliktene de har i sine nærområder. Det kan i så måte være interessant å se om det er noen som skiller seg fra hvordan Norge ble utsatt for kinesisk press etter fredsprisutdelingen i 2010. Oppgaven vil derfor nå beskrive tre konflikter som Kina er involvert i med Filippinene, Japan og Australia, disse konfliktene har pågått over mange år i noen tilfeller mens andre er mer nye av natur. Etter disse tre konfliktene vil oppgaven ta for seg den norske «frysen» fra 2010 da dens nærhet til problemstillingen gjør den nyttig for å se om det er likheter eller ulikheter i forhold til de mer geografisk nære konfliktene.

4.2 Eksempler på kinesisk maktbruk

Filipinene

Kina har vært i konflikt med en rekke av landene som grenser til sørkina havet. Kina, Brunei, Malaysia Taiwan, Vietnam og Filipinene gjør alle krav på områder av sørkina havet og konflikt om disse farvannene har pågått i flere årtier, men den senere tiden har spenningen økt i området. (South China Sea Dispute, 2020)

(South China Sea Dispute, 2020)

Kinas maritime krav i regionen er tredelt;

1. Et krav på indre farvann, territorialfarvann og sammenhengende sone, basert på suverenitet over øyene i Sør-Kinahavet.
2. Krav på en eksklusiv økonomisk sone (EEZ) og en kontinentalsokkel (CS), basert på suverenitet over øyene i Sør-Kinahavet
3. Et krav basert på begrepet «historiske rettigheter» i Sør-Kina-havet.

(Gupta & Geraci, 2020)

Ifølge Philippine Daily Inquirer var det jevnlig konfrontasjoner mellom kinesiske fiskefartøy og filippinsk kystvakt i havområdene rundt Scarborough shoal allerede fra sent på 1990 tallet. Ut over 2000-tallet ble kinesiske fiskere oftere anholdt eller bortvist fra området med bakgrunn i anklager om ulovlig fiske og fangst. I 2012 eskalerte konflikten da tre kinesiske kystvaktsskip posisjonerte seg mellom de kinesiske fiskefartøyene og filippinsk kystvakt. (INQUIRER.net, 2012)

I 2012 påsto kinesiske myndigheter at en last med filippinske bananer var angrepet muggsopp og forbød import av bananer fra Filippinene. (Wong, 2014) Strengere krav til jordbruksprodukter og importforbud har gjentatt seg flere ganger mellom 2012 og 2016, på samme tid har Kina begrenset antallet med kinesiske turister som får lov til å besøke Filippinene. (Staff, 2012) Bruken av økonomiske virkemidler

og restriksjoner på import av varer er ikke ulik hva Norge opplevde mens vi var i «fryseboksen», som oppgaven kommer tilbake til dette litt senere.

I 2013 gikk Filippinene til sak mot Kina gjennom den internasjonale havrettskonvensjonen (UNCLOS), kravene Filippinene ønsket at domstolen skulle se på var stans av kinas 9 *dash* linje, en avklaring av øyene, The Spratlys og Scarborough shoal, natur for å bestemme deres status i et juridisk paradigme, og Filippinene hevdet at Kina ulovlig okkuperte filippinsk territorialfarvann og nektet Filippinene å utforske og utnytte ressursene der. (Yadav & Malhotra, 2020) Mens saken var til behandling i havrettsdomstolen brukte Kina store ressurser på å diskreditere Filippinene samtidig som de nektet å forsvare eller delta i den juridiske prosessen i havrettsdomstolen. De startet en diplomatisk kampanje for å få støtte fra andre nasjoner på Kinas synspunkt i sak, kjøpte annonseplasser hos store mediehus i flere land, blant annet USA og Australia, og brukte både diplomatisk press og økonomiske lovnader for å forhindre at de andre landene med territoriale krav i Sørkina-havet skulle støtte saken. (Campbell & Salidjanova, 2016)

Filippinene vant saken i havrettsdomstolen på flere punkter; Kina har ikke historisk rett til området, Kina har forgrepet seg mot Filippinenes suverene rettigheter, Kina har brutt de marin miljøbeskyttelses forpliktelsene de har gjennom UNCLOS og ingen av de landformasjonene Kina gjør krav på kan danne en 200 Nautiske Mil (NM) økonomisk sone (EEZ). (Campbell & Salidjanova, 2016) Kina svarte med å på nytt bekrefte sine krav i havområdet, men la vekt på at man ønsket å løse konfliktene med diplomatiske metoder og ikke vold. De kinesiske utenriksdepartementet på sin side sa at domfellelsen av «Null and void and has no binding force». (Campbell & Salidjanova, 2016)

Kina nektet å forholde seg til domsavsigelsen og forventningen fra 2016 om at Kina ville øke bruken av kystvakten, PLA, maritim militis i de omstridte områdene inntraff. Ifølge the Diplomat² var det i 2021 minst fire hendelser der kinesisk kystvakt opererte på en truende måte mot Filippinske fartøy rund Scarborough shoal som har vært okkupert av kinesiske fartøy siden 2012 og begrenset adgangen for filippinske fiskere i området. Fra mars til mai i 2021 ankret hvert fall 220 skip fra den kinesiske maritime militsen ved ett av revene som danner the Spratleys, bruk av andre ikke-dødlige virkemidler mot filippinske marinefartøy har også inntruffet det siste året. (Strangio, 2022) I 2020 ble det meldt at en kinesisk desinformasjons kampanje på Filippinene var blitt avslørt og oppløst av Facebook. Operasjonen hadde til hensikt å engasjere filippinere og påvirke den politiske prosessen i landet i en retning som favoriserte Kina. (Winger, 2020)

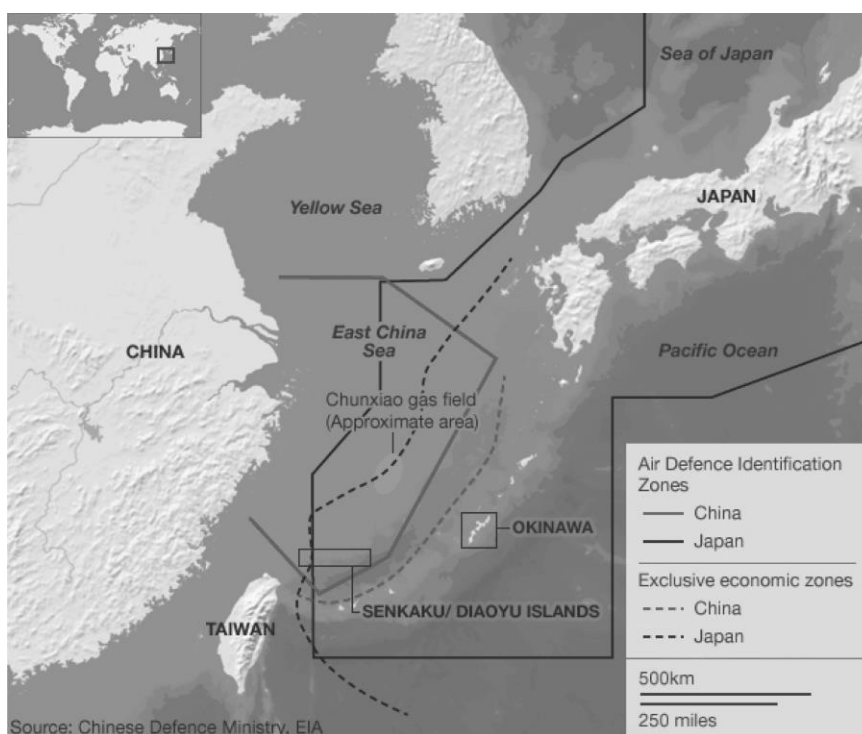
² The Diplomat- Current affairs magazine for Asia-Pacific region

Gjennom denne korte gjennomgangen av kinesisk opptreden rundt konflikten med Filippinene om rettighetene til land og naturressursene i Sør-Kina-havet har vi sett eksempler på bruk av ulovlig fiske som kan minne om det Qiao og Wang kalte ressurskrigføring, handelskrigføring ved å innføre importnekt av varer, informasjonskrigføring og en offensiv bruk av kystvakten og maritim militans. Det mest signifikante virkemidlet som er brukt i denne konflikten er ifølge Mark Galeotti Lawfare, det faktum at Kina nekter å forholde seg til domsavsigelsen i havrettsdomstolen kombinert med endringer i eget lovverk gjør at Kina angriper sine naboland gjennom det internasjonale rettssystemet, Galeotti påpeker at Kina retorisk har begynt å omtale deler av det omstridte havområdet som kystfarvann i stedet for offshore.(Galeotti, 2022, s. 151, 152 og 153)

Japan

Kina og Japan har en sammenvevd historie og har vært i krig mot hverandre flere ganger, andre verdenskrig i Asia var i stor grad Japansk imperialisme og Japan erobret/invaderte store deler av det som i dag er Kina. Etter andre verdenskrig demilitariserte Japan og har i dag begrensede militære ressurser, men er en av USAs nærmeste allierte i Asia. Kina på den andre siden har de siste årene gjennomført en kraftig opprusting av sine militære kapabiliteter, spesielt maritime plattformer.

På 1970 tallet gjorde Kina krav på en ubebodd øygruppe i Øst-Kina-havet som de kaller Diaoyu, den samme øygruppen er på japansk kjent som Senkaku og har vært under formell japansk kontroll siden 1895. Øygruppen har i mesteparten av denne tiden vært eid av en rekke private japanere, men i 2012 ble tre av de omstridte øyene kjøpt av den japanske staten. De økonomisk viktige øyene ligger nordøst for Taiwan og har et godt potensiale for olje- og gass reserver samt fiske og ligger i viktige handelsruter. (Tensions in the East China Sea, u.å.)

(Promoting crisis management in the East China Sea | SIPRI, u.å.)

Som i konflikten mellom Kina og Filippinene er det stor avstand mellom kravet til Kina og det japanske synet på delelinjen mellom landene. Den japanske delelinjen går langs midtlinjen mellom landene, mens det kinesiske kravet går langs den japanske kystlinjen, noe som samsvarer med kravene Kina gjør i Sør-Kina-Havet.

I 2012 kjøpte den japanske staten tre av øyene i Senkaku/Diaoyu fra private eiere. Det japanske argumentet for å kjøpe øyene var at man ønsket å forhindre at høyreorienterte nasjonalister, som hadde samlet inn nok penger til å kjøpe øyene, skulle utfordre den kinesiske røde linjen ved å plante det japanske flagget på øyene eller sende militante grupperinger til øyene. Kineserne på sin side oppfattet kjøpet som et forsøk fra Japan på å endre status quo i Øst-Kina-havet. Som tilsvarende utfordret Kina den japanske kontrollen av øyene ved å sende kystvaktskip inn i territorialfarvannet til øygruppen under begrunnelsen av normal opprettholdelse av loven innenfor kinesisk farvann. Ved enkelte anledninger var kinesiske og japanske kystvaktfartøy så nære hverandre i det omstridte farvannet at de kunne bruke vannkanoner på hverandre. I 2012 var det en rekke anti-japanske demonstrasjoner på det kinesiske fastlandet som endte med direkte angrep på japanske fabrikk og andre virksomheter over store deler av Kina. (Leder Aftenposten, 2012)

Samtidig som dette pågikk iverksatte Kina en rekke andre tiltak mot Japan, de frøs de fleste kommunikasjonskanalene med Japan og avbrøt de pågående forhandlingen om maritime kommunikasjonsmekanismer. I 2013 opprette Kina en luftforsvar-identifikasjons sone (ADIZ) i Øst-Kina-Havet som strakk seg inn over japansk luftrom og ifølge SPIRI hadde dette negative konsekvenser på forholdet til Japan samt at den allerede økte risikoen for hendelser i det maritime domenet ble doblet med at det ble økt risiko ved at luftrommet også ble utfordret. (Promoting crisis management in the East China Sea | SIPRI, u.å.)

Ifølge Institut français des relations internationales (IFRI) har den kinesiske strategien i Øst-Kina-Havet to målsetninger; ta over kontrollen av Senkaku/Diaoyu fra Japan og oppnå kontroll over den utvidete kontinentalsokkelen utenfor 200 NM som Kina gjør krav på. (Tsuruoka, 2021) Ifølge artikkelen er tre viktige virkemidler som nyttes av Kina mot Japan; militær aktivitet i luftrommet, bruk av kystvaktfartøy og endring av nasjonalt lovverk som omhandler kystvakten. Fra 2010-2019 økte antall japanske avskjæringer av kinesiske fly fra 96 til 675, i tillegg vakte opprettelsen av den kinesiske ADIZen reaksjoner fra mange av nabolandene da denne sonen krenket deres suverene luftrom. (Tsuruoka, 2021)

Kinesisk kystvakt gjennomfører flere «inngrep» i japansk territorialfarvann, opptil 40 ganger i måneden, og har trakassert japanske fiskefartøy i japansk økonomisk sone. I februar 2021 vedtok Kina en ny lov for kystvakten som ifølge artikkelen bryter med UNCLOS, for eksempel det at kystvakten kan bruke den makten de ser nødvendig mot krigsskip eller andre ikke-kommersielle fartøy, og at kystvakten kan håndheve loven i områder under kinesisk jurisdiksjon. Forfatteren påpeker at det er en truende adferd at et land ensidig kan definere hvor de kan håndheve sin autoritet og at kystvaktloven har blitt kritisert av land som; Japan, USA, Vietnam og Filippinene. «The ongoing debate at the UN is referred to by some observers as a “Battle of Notes Verbal’s”. Of course, this is not a real war, and the battleground is the International Law of the Sea.» (Tsuruoka, 2021)

Som i eksemplet med Filippinene har Japan i konflikten med Kina blitt utsatt for flere typer virkemidler. Som med Filippinene ses en totalt annerledes tolkning av havretten og hva som er territorialfarvann, kombinert med eget krav som strekker seg langt inn i det som er japansk økonomisk sone. Politisk påvirkning og press for å svekke legitimiteten i japanske krav, operasjoner med kinesisk kystvakt innenfor territorialgrensen (12 mils grensen) for å svekke oppfattelsen av japansk kontroll over de

omstridte øyene. Frysing av diplomatiske kanaler, trusler om handelsnekt og opprettelsen av ADIZ over store deler av Øst-Kina-Havet er noen eksempler på rekken med virkemidler.

Den største likheten med Filippinene er nok Lawfare, dog i en annen kontekst. Det er ikke noen sak mot eller fra Kina i havrettsdomstolen om Senkaku, men Kina har endret nasjonalt lovverk som gjør kystvakten sin i stand, i henhold til kinesisk lov, til å utøve langt mer makt i sine operasjoner innenfor japansk økonomisk sone. Opprettelsen av ADIZ over området kan også ses i samme kontekst.

Australia

Konflikten mellom Kina og Australia skiller seg fra de to foregående konfliktene på mange måter, for det første Kina og Australia har ingen territoriale fellesinteresser. Australia er en av USAs viktigste allierte i Stillehavet og siden 2017 har Australia iverksatt tiltak for å motvirke kinesisk påvirkning og eierskap i australsk politikk og næringsliv.

Australia og Kina har på den ene siden hatt en økonomisk sameksistens som har tjent begge sidene mens de på den andre siden har hatt politiske uenigheter, ikke ulikt Japan og Kina. Kina har gjennom en årrekke vært Australias viktigste handelspartner, fra 2009-2019 triplet eksporten til Kina og var på ca 110 milliarder dollar i året. På den andre siden har de politiske motsetninger, verdigrunnlag og kinesisk fiendtlige handlinger i Indo-Stillehavet har skapt utfordringer mellom landene. (Wilson, 2021) «China is now the great power of Asia—or so Beijing believes—but those pesky Australians, mouthing off about human rights and coronavirus investigations, refuse to bend the knee. » (Schuman, 2021),

Når Australia i 2020 frontet ett krav om en uavhengig granskning av opprinnelsen til COVID-19 pandemien og kinesisk håndtering av utbruddet i Wuhan svarte Kina med en rekke økonomiske sanksjoner og angrep i informasjonsdomenet. I april 2020 truet den kinesiske ambassadøren til Australia med massiv boikott av australske produkter som svar på Australias krav om etterforskning av COVID-19, i mai innførte Kina straffetoll på australsk bygg, som motsvar anklaget Australias utenriksminister Kina for økonomisk tvang. Da straffetollen på bygg ikke fikk det ønskede resultatet økte Kina presset ved å innføre straffetoll på en rekke Australske eksportprodukter; kjøtt, vin, ull, sukker, tømmer, hvete, hummer og kobber. Samtidig ble kinesiske importører instruert til å stanse importen av australsk kull og bomull, og motivert til ikke å handle australsk flytende gass. Jernmalm var den eneste varen som Australia eksporterer i store kvanta til Kina som ikke ble pålagt straffetoll, dette fordi kinesisk industri er avhengig av den for å opprettholde produksjonen. (Wilson, 2021)

I november 2020 ble en liste med «14 klager» Australia måtte rette opp i før handelen kunne gjenopptas lekket til flere australske nyhetsmedier. (Wilson, 2021) Blant de 14 anklagene som Australia måtte rette opp for å kunne holde meningsfulle samtaler var; Statsstøtte til «anti-Kina» forskning ved Australian Strategic Policy Institute (ASPI), angrep på kinesiske journalister, kanselering av visa for akademikere, «lede ett korstog» i multinasjonale fora om kinesiske interesser i Taiwan, Hong Kong og Xinjiang, be om en uavhengig undersøkelse av COVID-19, Forbudet av Huawei fra 5G nettverket i 2018 og blokkeringen av ti kinesiske investeringsforsøk på tvers av sektorene infrastruktur, landbruk og husdyrhold. « In a targeted threat to Australia's foreign policy position, the Chinese official said if Australia backed away from policies on the list, it "would be conducive to a better atmosphere". » (Galloway, 2020)

Konflikten eskalerte videre når en kinesisk minister publiserte ett datagenerert bilde av en australsk soldat som holdt kniven mot strupen til et afghansk barn på twitter. (Kung & Jun, 2020)

Det er ikke bare stat mot stat virkemidler som har blitt tatt i bruk av kinesiske myndigheter. I august 2020 ble to australske statsborgere, forfatteren Yang Hengjun og journalisten Cheng Lei, anholdt av Kina under anklager om spionasje. (Handley, 2021) Cheng Lei en kinesisk født australsk statsborger var ansatt i kinesisk statlige nyhetsmediet CGTN frem til hennes pågripelse i august 2020. Hun ble anklaget for å ulovlig overlevert statshemmeligheter i utlandet. Som i lignende saker med andre vestlige statsborgere er lite kjent med tanke på anklagene mot henne og australske myndigheter har blitt nektet adgang når saken behandles av retten. (BBC News, 2022) En lignende sak der to kanadiske statsborgere ble holdt fanget med lignende anklager ble kalt «gisseldiplomati», de to kanadierne ble holdt fanget i neste tre år og ble løslatt timer etter at Huawei-topp Meng Wanzhou ble løslatt fra Canada. (Birtles, 2021)

I sin siste bok opplyser David Kilcullen at i 2015 kjøpte det kinesiske selskapet Shandong Landbridge Group den kommersielle havnen i Darwin. Havnen ble angivelig solgt av de regionale myndighetene, Northern Territory, og ikke koordinert med allierte interesser. Siden 2012 har en amerikansk Marines Air-Ground Task Force (MAGTF) vært stasjonert i Darwin, i 2015, før det kinesiske kjøpet av havnen, ble det vedtatt å utvide stasjoneringen og i dag er det ca. 2500 US Marines i Darwin på rotasjonsbasis. Det er ifølge Kilcullen knyttet en rekke usikkerheter rundt den egentlige selskapsstrukturen til Shandong Landbridge Group og det er mistanker om tette knytninger til PLA. Ifølge Kilcullen har kinesiske selskaper kjøpt opp eller forsøkt å kjøpe opp infrastruktur ved flere strategisk viktige NATO

marinelokasjoner, som den greske havnen Pireaeus, Zeebrugge i Belgia og spanske Noatum som er eid av China Ocean Shipping Company (COSCO). (Kilcullen, 2020, s. 167–175)

I 2022 ble konflikten ytterligere tilspisset etter at et australsk P-8 maritimt patruljefly angivelig ble belyst med militært produsert laserstråle i Arafurasjøen, som ligger mellom Australia og Indonesia/Papa ny Guinea. Kinesiske myndigheter nekter ikke for at flyet ble påvirket av laser fra PLAN-fartøy, men anklager det australske flyvåpenet for provoserende adferd nær deres fartøy. (Smith, 2022)

I konflikten mellom Australia og Kina har det blitt nyttet en rekke virkemidler av kinesiske maktapparatet. Som et svar på australske myndigheters krav om en uavhengig etterforskning av COVID-19s opprinnelse iverksatte Kina en rekke økonomiske tiltak mot australske eksportartikler (trade warfare), disse ble videre støttet av informasjon operasjoner (psychological warfare/information warfare) for å svekke legitimiteten til australske myndigheter, samt svekke det internasjonale samfunnets vilje til å støtte Australia. Virkemidlene har rammet statlige, private bedrifter, militære og sivile de siste to årene, men ifølge artikkelen til Jeffrey Wilson i Foreign Policy er det lærdommer å ta med seg videre fra denne konflikten. Til tross for alle import-restriksjonene som ble pålagt australske selskaper har ikke konsekvensene vært det man kunne forventet seg. Australske selskaper har funnet nye markeder for sine produkter og råvarer, den australske regjeringen holder fast ved den harde linjen mot Kina og søker støtte internasjonalt.

AUKUS-samarbeidet, Australias kanselering av franske konvensjonelle ubåter, for et trilateralt samarbeid ,med Storbritannia og USA, om atomubåter ble av kinesiske myndigheter sett på som en uakseptabel eskalering av konflikten i Stillehavet. (Asia Times, 2021; Wilson, 2021)

Mot Australia har Kina operert med en rekke virkemidler for å presse gjennom innrømmelser og frafall av kravet om en etterforskning av COVID-19. Påvirkningsoperasjoner, handelskrig og «gisseldiplomati» er noen av eksemplene. Det er flere interessante betraktninger i forhold til hvilke virkemidler og hvordan de har blitt nyttet. Handelskrigen, altså importnekt og embargoen, rammet ikke materialer eller produkter som den kinesiske staten var og er avhengige av som jernmalm. I 2022 var det konfrontasjon mellom et australske maritime overvåkningsfly og kinesiske marinefartøy i farvannet nord for Darwin.

Australias samarbeidsavtale AUKUS kan ses på som et motsvar til det kinesiske presset. I tillegg til å

omhandle samarbeid med atomdrevne ubåter skal landene samarbeide med Cyber, Quantum teknologi og hypersoniske missiler. (The Economist, 2022)

Strategisk oppkjøp av selskaper eller infrastruktur kan i så måte hjelpe Kina i å overvåke og samle inn informasjon mot både amerikansk og australsk aktivitet i deres nærområder.

«Norge i fryseboksen»

I 2010 mottok den kinesiske menneskerettighetsforkjemperen Liu Xiaobo Nobels fredspris for sin lange ikke-voldelige kamp for grunnleggende menneskerettigheter i Kina. Hans viktigste kamp gjennom de 20 siste årene var å få kinesiske myndigheter til å følge artikkel 35 i den kinesiske grunnloven, som sier at landets innbyggere skal ha «Freedom of speech, of the press, of assembly of association, of procession and of demonstration» (Nobel instituttet, 2022)

Den umiddelbare reaksjonen fra Kina var en trussel om svekkede diplomatiske relasjoner, samtidig som de portretterte prisvinneren som en kriminell, noe som kunne svekke legitimiteten til prisen. (Branigan, 2010) I Kina brukte de sensur som virkemiddel for å forhindre at nyheten spredte seg blant befolkningen, arresterte flere andre intellektuelle og satte Xiaobo's kone i husarrest. Mot den norske staten var den første responsen at det ble stans i samtalen angående fiskeeksport fra Norge til Kina. (Ash, 2010) Ifølge Ole M. Rapp solgte Norge laks til Kina for mer enn 400 millioner i 2010, i 2011 et år etter fredsprisutdelingen var eksporten sunket til 142 millioner. Den offisielle versjonen var at det kinesiske mattilsynet hadde anmerkninger til den norske laksen, norsk sjømatråd hadde forventet en økning av eksporten til Kina på ca. 40% og ambisjoner om å eksportere laks til Kina for over 1 milliard kroner innen få år. (Rapp, 2012) Ifølge Kåre Dahl Martinsen viser at SSB sine årsrapporter at til tross for Nobelprisen og den angivelige bekymringen for kvaliteten på norsk laks steg eksporten til Kina med 76% fra 2010-2015. (Martinsen, 2020)

Den norsk-kinesiske relasjonen ble tilsynelatende værende i «fryseboksen» som det populært ble kalt fram til 2016 da Norge og Kina ble enige om å normalisere forholdet. NRK Brennpunkt har i 2022 satt fokus på hva som ifølge dem egentlig hendte med lakseeksporten under denne perioden og tegner et bilde av utstrakt bruk av mellomland, smugling og endring av opprinnelsesland for å opprettholde tilgangen til det kinesiske markedet. (Brennpunkt, 2022)

Som en del av normaliseringen signerte Norge og Kina en felles uttalelse om normalisering av de bilaterale forholdene mellom landene. (*statement_kina.pdf*, 2016; Utenriksdepartementet, 2016)

Kritikken av erklæringen lot ikke vente på seg, professor Stein Ringen sa i et intervju med aftenposten dagen etter offentliggjørelsen at: «avtalen er rett og slett ydmykende» (Rønneberg, 2016) På den andre siden var både næringslivet svært fornøyd med at markedet åpnet seg opp igjen. Flere stille spørsmål om prisen for oppmykningen av de diplomatiske forbindelsene var for høy, og det var spesielt punkt 3 i fellesuttalelsen som vakte oppsikt. (Færøvik, 2016) I punkt tre i fellesuttalelsen fra 2016 står følgende:

The Norwegian government fully respects China's development path and social system, and highly commends its historic and unparalleled development that has taken place. The Norwegian government reiterates its commitment to the one-China policy, fully respects China's sovereignty and territorial integrity, attaches high importance to China's core interests and major concerns, will not support actions that undermine them, and will do its best to avoid any future damage to the bilateral relations. (*statement_kina.pdf*, 2016)

Ringens kritikk i aftenpostintervjuet er den norske anerkjennelsen av Kinas krav om suverenitet, råderetten, i Sør-Kina-Havet, og han mener at Norge med det gjeldende teksten har akseptert Kinas krav i dette området. (Rønneberg, 2016)

Kina har gjennom konflikten etter nobelprisutdelingen nyttet virkemidler inne handel, informasjon og diplomati for å påvirke Norges vilje og har på mange måter påtvunget sin vilje på norske myndigheter. Ifølge Martinsen har Norge gjort «knepfall» for Kina og det var i 2020 ifølge ham ingen tegn på at vi hadde reist oss. Som eksempler bruker han statsbesøket i 2019 hvor et nærmest unisont storting avsto fra å kritisere Kina angående menneskerettigheter mot minoriteter i eget land, Guri Melby ble nektet inngang på stortinget med en t-skjorte med påskriften «frihet» av kinesiske sikkerhetsvakter. (Martinsen, 2020)

(Martinsen, 2020)

Martinsen går videre i å sette spørsmålstegn ved om vi som nasjon er tjent med Kinas retning og politikk. Han peker på at en svekket havrett også kan svekke norsk maritim suverenitet, at kinesisk teknologipolitikk har påvirkning på europeisk konkurransedyktighet og at ved å tie ved menneskerettighetsbrudd svekker vi vår egen integritet. (Martinsen, 2020)

Tunsjø på den andre siden er ikke enig med Martinsen i at Norge har gjort et knefall for Kina. Han argumenterer for at Norge har gjennomført en politikk basert på å balansere ulike syn ut fra et realpolitisk ståsted. Han legger vekt på at en småstat ikke er tjent med et megafondiplomati, og at man må være sin reelle påvirkningskraft bevist. At Huawei ikke fikk kontrakten som 5G-utbygger er ifølge ham et eksempel på at Norge ikke har gjort noe Knefall. (Sjøli, 2020)

Norge ble i 2010 utsatt for en diplomatisk boikott fulgt opp av handelsrestriksjoner mot norske varer inn til Kina, da spesielt norsk laks. Alle dialog- og forhandlingsmøter om frihandelsavtale ble lagt på is, og i løpet av de seks årene konflikten pågikk var det ingen offisiell diplomatisk kontakt mellom Norge og Kina. I 2015 ble Norge en av grunnleggerne i den asiatiske investeringsbanken, på samme tid støttet Norge den kinesiske henvendelsen om å bli observatør i det Arktiske Råd. (Sverdrup-Thygeson, 2017)

Konflikten mellom Norge og Kina omhandlet ikke noe territoriell konflikt, men er mer lik den konflikten som oppstår mellom Kina og Australia etter kravet om uavhengig COVID-19 etterforskning. Hovedvirkemidlene var diplomatisk krigføring kombinert med handelskrigføring. Årsaken til at det ikke eskalerte mer eller at virkemiddelbruken var begrenset til disse to kan være mange, det er mulig at

avstand og graden av gjensidig avhengighet har påvirket omfanget av virkemidler. Det er vanskelig å si at gjenopprettelsen av de diplomatiske forbindelsene var ett knefall, etter 2016 har Norge nektet Huawei kontrakt i utbyggingen 5G-nettverket og norske sikkerhetstjenester har som vi skal se i neste kapittel fortsatt med å definere Kina som en trussel mot norsk sikkerhet.

5 Trusselvurderinger

5.1 Etterretningstjenestens åpne trusselvurdering FOKUS

I Etterretningstjenestens trusselvurdering fra 2022 er det flere relevante faktorer som belyses. Ifølge *Fokus 2022* er Beijings hovedmål «den store gjenreisningen av den kinesiske nasjonen», noe som innebærer innlemmelse av både Hong Kong og Taiwan samt å utvide den territorielle kontrollen i Sør-Kina havet. (*Fokus 2022*, 2022, s. 48)

Etterretnings- og påvirkningstrussel

Kina søker en større rolle og innflytelse inne internasjonale/multilaterale organisasjoner og i utformingen av normer og regler på områder som menneskerettigheter, havrett, teknologistandarder, finansiell infrastruktur og internettkontroll. (*Fokus 2022*, 2022, s. 48)

Kina opplever også skepsis fra andre land for den økende innflytelsen de har, og den politiske eliten anser at de er under angrep fra aktører som søker å demme opp for dem og undergrave partiets stilling. Dette har gjort at Kina fremstår mer offensivt og lite kompromissvillig i møte med kritikk, da særlig spørsmål som omhandler landets omdømme eller definerte kjerneinteresser.

Ifølge Fokus har kombinasjonen av selvsikkerhet og følelsen av å bli motarbeidet gitt opphav til en mer offensiv utenrikspolitikk og et mer konfliktfylt forhold både til USA og vesten. For å møte sine mål og demme opp for sine utfordringer skrives det at kommunistpartiets kontroll over både statsapparatet og næringslivet kombinert med manglende juridiske begrensninger er en utfordring. Det gjør at partiet effektivt kan mobilisere ett bredt spekter av aktører, også utenfor det tradisjonelle diplomati, som utenrikspolitiske påvirkningsinstrumenter. For å kunne opprettholde aktiviteten i utlandet må både organisasjoner og selskaper være på linje med partiets utenrikspolitiske målsetninger. (*Fokus 2022*, 2022, s. 48)

Kina har lovverk som gjør at alle selskaper og privatpersoner av kinesisk opprinnelse (statsborgerskap) kan pålegges å støtte landets sikkerhet- og etterretningsorganisasjoner. Dette gjør at grensen mellom staten og private foretak eller privatpersoner blir utydelig. Kombinert med det brede partistatlige eierskapet gjør at kommunistpartiet enkelt kan nytte private selskaper for å fremme sin strategiske agenda. (*Fokus 2022*, 2022, s. 48 og 51) Denne utfordringen ble belyst allerede i *Fokus 2020*:

I tillegg gjennomfører en rekke ikke-statlige aktører etterretningsinnhenting for Kina, inkludert kommersielle virksomheter, ansatte i utenlandske bedrifter, forskere og studenter. Kommunistpartiets myndighet til å pålegge privatpersoner å utføre oppgaver på vegne av Kinas etterretningstjenester er nedfelt i Kinas etterretningslov av 2017. (*Fokus_2020.pdf*, 2020, s. 67)

Kombinasjonen av de kinesiske etterretningslovene og det åpne norske samfunnet gjør at vi er mer sårbare enn tidligere. Dette gjelder ikke bare tradisjonell etterretningsaktivitet, men også det som går på industrispionasje eller ulovelig tilegning av intellektuell eiendom og teknologi. Det klare skillet mellom stat og academia åpner opp for utnyttelse av stater som ønsker tilgang på vår kunnskap og teknologi.

Flere land benytter universiteter og forskningsinstitusjoner systematisk, og i stor skala, for anskaffelser til program for masseødeleggelsesvåpen og andre militære program. Forskningsamarbeid med norske aktører åpner for tilgang til informasjon, kunnskap, teknologi, infrastruktur og partnernettverk som kan utnyttes i programmene. Denne tilgangen skaper utfordringer for eksportkontroll og kan også bidra til å forverre trusselbildet som Norge står overfor. (*Fokus_2020.pdf*, 2020, s. 63)

Dette passer godt sammen med det *Fokus 2022* tar opp om militær-sivilt samarbeid i Kina. For å kunne utnytte nye teknologier som kunstig intelligens, robotikk og autonome systemer er PLA avhengig av en tett integrering med sivil sektor. Ambisjonen er at dette samarbeidet er at forskning og teknologigjennombrudd skal raskere kunne utnyttes av PLA og at den sivile sektoren skal dra nytte av ressurser og kompetanse fra forsvarsindustrien. (*Fokus 2022*, 2022, s. 57)

Gjennom å utnytte ikke åpenbare etterretningsmetoder kan stater som Kina få tilgang til informasjon og teknologi som vi som stat ikke ønsker at de skal ha tilgang til. Dette kan gjøres gjennom å presse egne borgere, utnytte forskningssamarbeid eller direkte tyveri av patenter og annen intellektuell eiendom.

Institusjons- og Næringslivstrussel

Kinesisk etterretningsvirksomhet mot Norge rettes spesielt mot områder som understøtter kinesiske myndigheters politiske, militære og økonomiske interesser. Romforskning og helsesektoren er blant målene. Kinesiske aktører viser spesiell interesse for høyteknologi som kan benyttes både sivilt og militært, og har de siste årene lyktes i å kompromittere norske mål. Omfanget av innhenting mot politiske mål ser ut til å vokse. Kina har et av verdens mest aktive og avanserte romprogram. Bare et fåtall av Kinas satellitter betegnes som militære, men sivile bildesatellitter brukes til både etterretnings-

og militære formål. Det statlige rombudsjettet har økt kraftig de siste årene, og i 2018 gikk Kina forbi USA i antall oppskytinger. Romsatsingen må også ses i sammenheng med utbyggingen av det alternative globale posisjonings- og navigasjonssystemet Beidou, som også vil ha militære bruksområder. Satsingen henger videre sammen med den digitale delen av Silkevei-initiativet, som innbefatter utbygging av infrastruktur for data- og telekommunikasjon i og mellom land. (*Fokus_2020.pdf*, 2020, s. 65)

I både *Fokus 2021* og *2022* legges det vekt på Kinas ønske og ambisjon om å sikre egne verdikjeder og selvforsyning. «Kina søker derfor å skjerme seg mot global økonomisk usikkerhet og handelsrestriksjoner ... Samtidig ønsker Beijing å gjøre Kina uunnværlig i internasjonale handelskjeder.» (*Fokus 2022*, 2022, s. 51; *Fokus_2021.pdf*, 2021, s. 71)

Kinas ambisjoner om å bli en global stormakt, frem mot 100 årsjubileet i 2049, innen teknologi, vitenskap og innovasjon vil på sikt kunne gi Beijing flere virkemidler å understøtte sine geopolitiske ambisjoner. Kinesiske selskaper har allerede store markedsandeler i moderne, kamera, drone og overvåkningsteknologi, de er også store leverandører av løsninger til smart-by og smart-politisystemer som er tuftet på kunstig intelligens. De teknologiene som Kina ikke er i stand til å produsere selv søker de å anskaffe gjennom forskningssamarbeid, utenlandsinvesteringer, fellesforetak og industrispionasje. *Fokus 2021* påpeker at kinesiske selskaper på sikt kan få en enda mer dominerende del av markedet innen de høyteknologiske verdikjedene vil kunne skape uheldige avhengighetsforhold som kan brukes som politisk press i fremtiden. (*Fokus_2021.pdf*, 2021, s. 71 og 75)

I *Fokus 2022* rettes det fokus mot Kinas evne og vilje til å bruke eksport- og importtiltak som virkemiddel både mot land og enkeltelskaper. Kina bruker både fornektbare og uformelle restriksjoner for å påvirke stater Kina-politikk, det kan for eksempel være påstander om lav produktkvalitet for å nekte markedstilgang.

Kina har i 2021 brukt avhengighet av varer og tjenester fra Kina som politisk virkemiddel mot Litauen og trolig også Ukraina. Trusselvurderingen peker på at effekten av disse økonomiske virkemidlene varierer, i land med sterke økonomiske bindinger har det gitt Kina økt innflytelse mens mot kapitalrike stater benyttes det mer målrettede metoder for å vise at det koster å føre en Kina-kritisk politikk. Denne type press ender som regel med at selskap eller stater må beklage eller på annen måte komme Beijing i møte for å få tilbake markedstilgangen eller tilgang til verdikjedene. (*Fokus 2022*, 2022, s. 51 og 55)

Kinas ambisjoner og målsetninger

Alt som har blitt nevnt her faller til syvende og sist under den overordnede strategien om stordiplomati i Kina. Det er i praksis en doktrine for bruk av alle statens virkemidler. «I offisielle uttalelser heter det diplomati er et uttrykk for statens vilje og at suksess avhenger av at evnen til å koordinere bruk av ulike virkemidler.» (*Fokus 2022, 2022, s. 58*)

Ifølge *FOKUS 2022* handler det om at den kinesiske staten skal kunne bruke et bredt spekter av aktører som politiske virkemidler, også næringslivsaktører i sin søken om få økt innflytelse, mer makt og påvirkningskraft i verden. «... Kina skal utvikle en distinkt kinesisk diplomatisk stil og fremme stormakts diplomati med kinesiske særtegn.» Kina ønsker gjennom dette å reformere det globale styringssystemet samtidig som de opprettholder sin nasjonale suverenitet og Kinas kjerneinteresser som «røde linjer». (*Fokus 2022, 2022, s. 48 og 58*)

5.2 PSTs trusselvurdering

Mens konsekvensene av et terrorangrep er umiddelbare, vil etterretningsoperasjoner først og fremst kunne skade oss på sikt og over tid. De fleste etterretningsoperasjoner i Norge skjer fordekt, og kan pågå lenge uten at de som rammes oppdager aktiviteten. Den samlede etterretningsaktiviteten i Norge kan ha store skadevirkninger på samfunnet, næringslivet og enkeltmennesker. (*Nasjonal trusselvurdering 2021, 2021, s. 7*)

De siste tre års trusselvurderinger fra PST har store fellestrekk. Når det kommer til trusselen fra andre stater er hovedmomentene nettverksoperasjoner, kartlegging av kritisk infrastruktur, etterretningsoperasjoner for å kunne påvirke beslutningsprosesser og tilgang til teknologi som har eksportbegrensninger. Den største «språklige» endringen kom i 2021 utgaven hvor PST går fra en generell vurdering av aktørene, mens i 2021 utgaven blir Kina og Russland spesifikt pekt på som utfordrende aktører. I 2022 utgaven ble listen over utfordrende aktører utvidet til å omhandle Kina, Russland, Iran og Pakistan.

I PSTs 2022 trusselvurdering er det avsatt en egen bolk til de særegne utfordringene ved kinesisk etterretningsaktivitet. Tre av hovedmomentene som PST peker på er: 1) utfordringen med å forstå kommersielle aktører hensikt eller støtte til regimet, 2) det manglende skille mellom privat, stat og parti,

og 3) Kinas evne til å bruke privatpersoner som enten frivillig eller under press har som oppgave å hente inn informasjon for staten. (*Nasjonal trusselvurdering 2022, 2022, s. 9*)

Påvirkningstrussel

Gjentakende i alle tre trusselvurderingen er evnen og viljen til andre stater til å forsøke å påvirke norske myndigheter, personer, institusjoner, organisasjoner, og bedrifter. PST sier at noen staters tjenester prøver også å påvirke norsk politikk slik at den i større grad samsvarer med deres egne interesser. Utenlandske etterretningsoffiserer i Norge vil rette sin virksomhet mot blant annet Stortinget, regjeringen, departementene, politiske partier, konsulentselskaper, forsknings-institusjoner og media. Målet vil være å påvirke aktører som er på innsiden av de politiske beslutningsprosessene i Norge. For å oppnå dette vil etterretningsoffiserer forsøke å etablere personlige relasjoner til enkeltpersoner. Dette kan være personer med direkte eller indirekte tilgang til politiske beslutningsprosesser. De vil søke å overbevise, overtale eller presse beslutningstakere til å innta standpunkter som fremmer andre staters interesser. (*Nasjonal trusselvurdering 2020, 2020, s. 6*)

PST fremhever, i alle tre trusselvurderingene, at det i de siste ikke har sett massive påvirkningskampanjer, men at det har vært enkelttilfeller av målrettede forsøk. De fremhever spesielt Kina og Russland som aktive aktører på denne arenaen, dog med noe forskjellige tilnærminger til den. Russiske tjenester er ifølge PST mer aktiv inne rekrutering av menneskelige kilder, mens Kina bruker mer nettverksoperasjoner og offisiell feilinformasjon.

Hovedtrusselen med påvirkning er ifølge PST svekket tiltro til myndighetene i befolkningen og dreining i meningsdannelsen i populasjonen. Videre påpeker de at slik påvirkning kan skje med både lovlige og ulovlige midler og at det alltid er uønsket. (*Nasjonal trusselvurdering 2022, 2022, s. 13*)

Teknologitrussel

«I landene som representerer en særskilt utfordring, er det som regel nære bånd mellom den sivile forskningen og militære forskningsprogrammer.» (*Nasjonal trusselvurdering 2021, 2021, s. 12*)

PST omtaler spesielt en teknologisk trussel som har relevans mot denne oppgaven. Digitaliseringen av samfunnet og den økende integreringen av komponenter til internett kjent som tingens internett (IOT) og den økende graden av automatisering kritiske samfunnsfunksjoner. Både i 2020 og 2021 rapporten blir det vektlagt hvordan trusselen endrer seg med 5G og smart-byer.

«Alt fra private hjem til kritisk infrastruktur vil styres av ulike sensorer koblet til nettet. Dette er løsninger som vil føre til effektivisering og økonomiske besparelser for både stat og samfunn.

Utviklingen kommer imidlertid ikke uten sikkerhetsmessige utfordringer.» (*Nasjonal trusselvurdering 2020*, 2020, s. 7)

Både i 2020 og 2021 rapporten peker PST på flere potensielle sikkerhetsrisikoer. 1) Mer uoversiktlige digitale verdikjeder, potensielle sårbarheter i forskning, utvikling, produksjon og vedlikehold av både fysiske og digitale smart-by løsninger. 2) Det er utfordrende å vite om det er skadevare i komponenter som kobles til nettverket eller om komponentene inneholder skjulte, ondsinnede funksjonaliteter som muliggjør spionasje, manipulasjon og sabotasje. 3) Endring av maktbalansen mellom kommersielle og statlige aktører og at kommersielle aktører i økende grad får tilgang informasjon, tjenester og infrastruktur som er samfunnskritisk. (*Nasjonal trusselvurdering 2020*, 2020, s. 7; *Nasjonal trusselvurdering 2021*, 2021, s. 8)

«Fremmede staters eierskap i selskaper som håndterer informasjon fra samfunnskritiske systemer Økende avhengighet av digitale løsninger innebærer at den som kontrollerer norsk ekom, har svært stor makt over samfunnet.» (*Nasjonal trusselvurdering 2020*, 2020, s. 7) Det at fremmede stater er involvert på eiersiden gir Norge utfordringer, spesielt når det er stater vi ikke har sikkerhetssamarbeid med. Når mer av Norges infrastruktur blir digitalisert, vannforsyning og strømforsyning er to slike eksempler, gjør det at stater potensielt kan påvirke hele- eller deler av den norske befolkningens tilgang til slike basistjenester.

PST peker i 2022 som ETJ på at Kina skiller seg fra mengden når det kommer til trusselen fra kommersielle aktører. «Kina kjennetegnes av et manglende skille mellom privat sektor, stat og parti.» (*Nasjonal trusselvurdering 2022*, 2022, s. 9) Det manglende skillet mellom det som oppfattes som staten og hva som er næringsliv gjør det spesielt utfordrende med tanke på graden av digitalisering i Norge. Kombinerer man det manglende skillet til den allerede uttalte trusselen fra Kina, gjør det at man må være ekstra sikkerhetsbevist når det kommer til kinesisk teknologi eller komponenter produsert i Kina.

Institusjon- og næringslivstrussel

Trusselvurderingene fra 2020, 2021 og 2022 peker alle tre på økende risiko og trussel mot privat næringsliv og norske utdanningsinstitusjoner. Trusselen mot begge disse målene er på grunnleggende nivå relativt like, begge er i økende grad utsatt for målrettede nettverksoperasjoner og for menneskelig innhenting eller innsideraktivitet.

«Utenlandske tjenester vil også i 2020 samle inn kontaktinformasjon til ansatte i norske virksomheter. Telefonnumre og e-poster vil danne utgangspunkt for målrettet teknisk innhenting gjennom for eksempel avlytting og nettverksinfiltrasjon.» (*Nasjonal trusselvurdering 2020*, 2020, s. 8)

Ifølge trusselvurderingen fra 2021 er norsk kunnskap og utstyr ettertraktet av andre stater for å utvikle statenes avanserte våpensystemer og masseødeleggelsesvåpen. Videre sier rapporten at trusselen retter seg både mot direkte anskaffelser av teknologien, men også kunnskapsoverføring fra utdanning- og forskningsinstitusjoner. (*Nasjonal trusselvurdering 2021*, 2021, s. 12)

Utfordringen med at det enkelte stater nasjonalt har nære knytninger mellom sivil forskning og de militære våpenprogrammene sine pekes på en risiko hvor sivile forskningsopphold i Norge kan nyttes for å sikre seg kunnskap til våpenprogrammer i hjemstaten. Ifølge PST kan forskere bli presset både under oppholdet eller etter hjemkomst til å anvende den tilegnede kunnskapen til utviklingen av våpensystemer og at skadepotensialet ved slik kunnskapsoverføring er betydelig. (*Nasjonal trusselvurdering 2021*, 2021, s. 12)

Konsekvensen av den statsdrevne spionasjen mot norske virksomheter kan være svekket konkurransevne, reduserte markedsandeler, tap av inntekter og tap av arbeidsplasser. Tap av fagkompetanse og fagmiljøer vil i sin tur bidra til å svekke og undergrave fagkunnskapen på en rekke viktige områder i Norge. (*Nasjonal trusselvurdering 2020*, 2020, s. 8)

Hvis aktørene ikke klarer å få tilgang til teknologien eller kunnskapen gjennom de overnevnte metodene er enkelte land villige til å gå lengre for å sikre seg tilgang. I 2022 skriver PST at de forventer at forsøkene på ulovlige anskaffelser fra Norge vil vedvare. Videre skrives det at enkelte av virkemidlene er lovlige, slik som oppkjøp og investeringer, mens andre forsøk gjøres gjennom kompliserte selskapsstrukturer (strå- og frontselskaper, og leverandørkjeder) og tredjepartsland. Denne utfordringen gjelder ikke bare ny teknologi eller forskning, men også brukt utstyr som har en høyere teknologisk standard enn tilgjengelig for aktøren. (*Nasjonal trusselvurdering 2022*, 2022, s. 11)

PST peker i 2022 rapporten at stater kan få tilgang til teknologi som overgår deres egen gjennom oppkjøp og investeringer i norskeide selskaper, slik som oppkjøpsforsøket av Bergen Engines i 2021, og de forventer at forsøk av denne typen vil vedvare i 2022. (*Nasjonal trusselvurdering 2022*, 2022, s. 11)

5.3 NSMs trusselvurdering

Verdikjede-trussel

«Arbeidet med nasjonal sikkerhet favner videre enn virksomheter som i dag er omfattet av sikkerhetsloven. Leveranser og avhengigheter gjennom verdikjeder gjør at noen virksomheter kan være så viktige at de bør omfattes av loven.» (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 11)

NSM sin årlige rapport RISIKO legger i 2022 vekt på kartlegging av de nasjonale verdiene, sårbarheter i både fysiske- og digitale verdikjeder, cyberoperasjoner og behovet for økt risiko- og sikkerhetsbevissthet fra offentlige og private aktører. De nasjonale verdiene dekker ett stort spekter med tjenester, fasiliteter, offentlige- og private sektorer, og NSM påpeker at arbeidet med nasjonal sikkerhet favner langt videre enn det som i dag omfattes av sikkerhetsloven. Eksempler på hva som kan omfattes er blant annet datasentre, kommunikasjonsinfrastruktur, bygninger, databaser, antenner, serverrom og transportknutepunkt. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 11)

Det at Norge ligger langt fremme i teknologiutvikling, innovasjon og forskning innenfor mange områder gjør at norske virksomheter, både private og offentlig, som produserer varer og tjenester eller har verdifull kompetanse vil kunne bli mål for fremmede stater. Dette kan ifølge NSM gjøres gjennom investeringsforsøk eller oppkjøp både direkte og indirekte, eller man kan oppleve at aktører med sekundærmålsetninger er villige til å presse prisen for å vinne anbud. I denne kategorien er det spesielt bedrifter og institusjoner som produserer eller har tilgang til høyteknologi innen maritim sektor, olje og gass, satellitt-teknologi, droner og kryptoutvikling utsatt. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 12)

Russland og Kina søker å styrke sin kompetanse og produksjon av teknologi som kan bidra til å styrke deres militære kapasitet og økonomiske posisjon. Norske bedrifter og offentlige virksomheter som produserer slike varer og tjenester, eller har verdifull kompetanse, vil kunne bli mål for fremmede stater. De kan bli utsatt for forsøk på investeringer eller oppkjøp fra disse landene, direkte eller indirekte. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 12)

Utfordringen ifølge NSM er at flere av disse bedriftene og institusjonene i dag ikke er omfattet av sikkerhetsloven, noen som gir juridiske- utfordringer og verktøy for å sikre verdiene. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 12)

Et av eksemplene også NSM tar frem for å illustrere utfordringen er oppkjøpsforsøket av Bergen Engines i februar 2021 av russisk eide Transmashholding (TMH). Til tross for at selskapet produserer og vedlikeholder motorer både til norske og amerikanske marinefartøy var det ikke underlagt særskilte begrensninger i forhold til sikkerhetsloven, da saken kom opp i offentligheten endret dette seg og selskapet ble ikke solgt til TMH. Ifølge NSM viser denne saken hvor krevende det er å ha oversikten av risikoen i komplekse verdikjeder som både er tversektorielle og krysser landegrensler. Videre sier de at trussel aktører bevist bruker ulike økonomiske virkemidler for å få innpass i slike verdikjeder. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 15)

Forskjellen mellom statlige aktører og kriminell er ifølge NSM at mens de kriminelle i utgangspunktet er ut etter økonomisk vinning, har de statlige aktørene en mer langsiktig strategi. Statlige aktører viser ifølge NSM en økende vilje til helhetlig utnyttelse av våre sårbarheter med et bredt spekter av virkemidler. Det være seg cyberoperasjoner, påvirkningsoperasjoner, posisjonering i forskningssamarbeid, oppkjøp og investering i selskaper samt rekrutering av enkeltpersoner for å få tilgang på den informasjonen de er ute etter. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 17)

Disse sårbare verdikjedene er både fysiske og digitale, Bergen Engines saken er et eksempel på en fysisk verdikjede mens SolarWinds saken er eksempel på en digital verdikjede som fikk dypt virkende ringvirkninger. De digitale verdikjedene, som de fysiske, bærer preg av flere underleverandører som alle utgjør en risiko i forbindelse med angrep mot hele eller deler av verdikjeden. Verdikjedene er sentrale i effekten av verdiskapningen, samtidig som den totale angrepsflaten øker sier NSM. De sier videre at aktiviteten rammer bredere enn de åpenbare etterretningsmålet og at et angrep mot en leverandør kan være et middel for å nå det endelige målet. «Uoversiktlige verdikjeder og avhengigheter på tvers av samfunnsfunksjoner gjør at hendelser kan innvirke både på samfunnsikkerheten og statssikkerheten etter hvert som skillet blir mindre tydelig. Forsvarssektorens økende avhengigheter til sivil sektor, og særlig til private bedrifter, illustrerer hvor aktuell denne problemstillingen er.» Den økende sammenvevingen av offentlig og privat sektor kombinert med den gjensidige IKT avhengigheten gjør at hendelser hos sentrale leverandører av IT-tjenester eller programvare tversektorielle virkninger. Risikoen øker hvis leverandører må bytte underleverandører og man ikke tar de nødvendige sikkerhetsmessige vurderingen. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 20)

Kinesiske dominans på verdensmarkedet innenfor enkelte teknologiområder blir eksplisitt nevnt i *RISIKO 2022* som utfordring. Da er ifølge NSM spesielt utfordrende at kinesisk lov gir myndigheten

utstrakt anledning til å pålegge virksomheter og enkeltpersoner å samarbeide med etterretning- og sikkerhetsorganisasjonene. Dette kombinert med vårt samfunns økende avhengighet av ny teknologi til en rimelig pris gjør oss mer sårbare, ifølge NSM. NSM sier videre at mye av teknologien som anskaffes nødvendigvis ikke er hylleware, noe som øker risikoen, for å senke risikoen anbefaler NSM at man unngår unødvendig høy konsentrasjon av leveranser fra samme produsent og land. En annen måte å senke risikoen på er at man nytter denne teknologien til områder der den ikke kan samle inn informasjon av nasjonal verdi. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 24)

Teknologitrussel

«NSM legger til grunn at en stor del av kinesiskprodusert teknologi vil kunne benyttes som en plattform for innhenting av ulovlig etterretning til fordel for Kina.» (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 24)

NSM peker også på at moderne teknologi som i utgangspunktet ikke har noe direkte knytning til nasjonal sikkerhet kan brukes av andre stater for å finne sårbarheter i vårt samfunn. Denne teknologien blir allerede i dag anvendt av private og offentlige etater samt privatpersoner.

Moderne drone-teknologi utfordrer vår evne til å beskytte oss mot etterretning og sabotasje fra luften. Den teknologiske utviklingen vil akselerere med innføringen av 5G og kvanteteknologi. Sikker innføring og effektiv utnyttelse av ny teknologi avhenger av at vi klarer å beskytte oss mot at trusselaktører utnytter den samme teknologien for å ramme oss. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 19)

Moderne teknologi er tungt integrert i det norske samfunnet. Smart-telefon, klokker, biler og droner er bare noen eksempler på dagligdags teknologi i norske hjem og bedrifter. Kinesiske produsenter og leverandører tar i økende grad markedsandeler i Norge. Før noen år siden var det utenkelig med kinesiske biler i det norske trafikkbildet. Nå derimot er det en mengde forskjellige kinesiske merker, eller kinesisk kjøpte merker som forhandles i Norge.

Sikkerhetsutfordringer og sikkerhetskultur

NSM fremhever at både årvåkenhet og sikkerhetskultur er viktige verktøy for å motvirke det som kan forstås som sammensatte trusler. Ved å øke bevisstheten rundt sikkerhet og trusler vil man øke evnen til å avdekke sårbarheter før en part kan utnytte den. «Sikkerhetsbevisstheten påvirker vår evne til å

avdekke sårbarheter og iverksette tiltak – både i den enkelte virksomhet og nasjonalt.» (NSM_Risiko_2022.pdf, 2022, s. 23)

De påpeker samtidig at det vi har sett til nå og de sårbarhetene som allerede er kartlagt sannsynligvis ikke er dekkende for det totale bildet. Det er en ting å beskytte foretaket sitt mot de fysiske truslene, mens de truslene som er mest økende som cyber, oppkjøp og investeringer krever en annen kunnskap og en stor grad av forståelse av hvilken rolle de enkelte foretak har i verdikjeden de er en del av. «Hendelsene vi oppdager, enten de gjelder cyber, oppkjøp, påvirkning eller skip som kartlegger vår undersjøiske infrastruktur, er sannsynligvis bare toppen av isfjellet. For å oppdage avvikene fra normalen kreves det årvåkenhet og en forståelse av normalbildet.» (NSM_Risiko_2022.pdf, 2022, s. 19)

5.4 Oppsummering nasjonale trusselvurderinger

De tre åpne trusselvurderingen har av naturlige årsaker litt forskjellig tematikk og fokusområder, dette kommer naturlig ut ifra ansvarsområdene til de tre organisasjonene som utvikler dem. Det dog noen fellesnevner gjennom de tre organisasjonenes rapporter, Etterretningstjenesten peker på at Kina er en trussel mot norske institusjoner og næringsliv gjennom etterretning og overvåking. De begrunner dette med etterretningsloven fra 2017 som gjør enhver kineser eller kinesisk organisasjon, privat eller statlig, pliktig til å understøtte statens behov. Dette gjør at Kina enkelt kan utnytte kinesiske selskaper og personer til å samle inn informasjon om temaer, personer eller teknologi.

ETJ legger vekt på Kina har ambisjoner om mer innflytelse på verdensarenaen og at de tilnærmer seg dette med en helhetligstrategi, ikke ulik det Kennan snakket om i sin forelesning hvor alle statens virkemidler skal nyttes for å få mer innflytelse. Det utydelige skillet mellom stat, næringsliv og privatpersoner kombinert med etterretningsloven fra 2017 på den ene siden og det utalte sivil-militære samarbeidet gjør at næringslivet og forskning er spesielt utsatt for etterretning.

PST peker på nettverksoperasjoner, kartlegging av kritisk infrastruktur og etterretningsoperasjoner for å påvirke beslutningstakere som de tre hovedtruslene. PST som ETJ sier at det utydelige skillet mellom stat, næringsliv, organisasjoner og privatpersoner utgjør en økt trussel mot norsk næringsliv og norske utdannings- og forskningsinstitusjoner. Trusselen mot nettverk og digitale løsninger er i tråd med visjonen i Qiao og Wangs konsept i URW.

Det som er felles for ETJ, NSM og PST vurderinger er trusselen med fysiske og digitale verdikjeder, risikoen ved oppkjøp eller investeringer i norske selskaper og at kinesisk teknologi kan nyttes som plattform for etterretningsinnhentning for Kina i Norge. PST og ETJ peker spesielt Kinas dominerende posisjon i utvikling og produksjon av smart-by og smarte politisystemer som en utfordring.

6 Diskusjon

6.1 Unrestricted warfare som konsept

Det er over 20 år siden Qiao og Wang sin diskusjon og redegjørelse for krig uten grenser eller begrensninger som er en mer riktig tolkning av de skriver. Om konseptet er implementert og i så fall hvor stor grad konseptet er en del av kinesisk strategi er vanskelig å slå fast ved hjelp av empirien jeg har beskrevet i denne oppgaven alene. Mange av eksemplene på kinesisk maktbruk kan passe til det de beskrev som krig uten lover.

På ene andre siden kan det være et resultat av andre strategiske vurderinger. Kilcullen derimot er mer overbevist om at hele eller store deler av den konseptuelle tankegangen er innført i kinesisk strategi. Han ser på innføringen av «*three warfares*» konseptet, som er basert på URW, i 2003 som første skritt i retningen av implementering. Videre peker han på den kinesiske satsningen på Cyber kapabiliteter og den økte utenlandsinvesteringen som neste steg i retningen av konseptet. (Kilcullen, 2020, s. 211) *Three warfares* (Public opinion warfare, psychological warfare og Legal warfare (lawfare)) har ifølge Peter Mattis til hensikt til å forme folkeopinionen både internt og eksternt, påvirke utenlandske beslutningstakere i deres tilnærming til Kina politikk og forme lovverket slik at Kina får juridisk begrunnelse for sine handlinger. (Mattis, 2018)

I 2016 skrev Barno og Bensahel en artikkel hvor de diskuterer URWs rolle i det moderne samfunnet. De legger vekt på at Qiao og Wangs argumentasjon om at fremtidens krig ikke kom til å være begrenset til slagfeltet eller isolert til de militære domenene. Den eksplosive veksten av internett og vår voksende avhengighet av Cyber domenet har ifølge dem gjort at URW er mer relevant i dagens samfunn enn når den ble skrevet. Fremveksten IOT gjør at mulighetsrommet for å ramme nasjoner indirekte øker ennå mer, og gjør at skillelinjene mellom militæret, staten og samfunnet viskes ut. (Barno & Bensahel, 2016)

These deep national and global vulnerabilities require us to think about conflict and warfare in a much more holistic way than ever before. We still think of warfare as primarily military in nature, channeling our 20th-century experience. But our adversaries can now bypass the military domain completely and can directly attack how we live our lives. (Barno & Bensahel, 2016)

På den andre siden kan man si at ikke alle virkemidlene som Qiao og Wang beskrev som tilgjengelige for den kinesiske staten er blitt observert. Det kan dog være en konsekvens av at vi ser konflikten

gjennom våre briller og dermed kan ha ekskludert handlinger som andre ting en beviste virkemidler ment til å påvirke oss. Utfordringen kan da bli at man ikke vurderer konfliktnivået på en helhetlig måte. Kriminelle handlinger, smugling og finanskrigføring er eksempler på virkemidler som ikke faller vestlige demokratier naturlig å se på som politiske virkemidler. Dette til tross for at vestlige stater har brukt lignende virkemidler mot andre nasjoner i tidligere konflikter. Samtidig kan varierende forståelse av hva krig er og hvordan stater definerer hva som er krig gjøre at det finnes forskjellige forståelser av hva som er og ikke er krig. Beskrivelsen av URW indikerer derimot en langt bredere definisjon av begrepet krig enn det Norge som nasjon legger til grunn for begrepet.

Konseptet URW kombinert med fremstillingen Kennan har av hvordan totalitære stater vurderer risiko/nytteeffekten tegner et dystert bilde. Den verktøykassen Kennan beskriver kombinert med demokratiske lands åpenhet gjør at vi er mer sårbare for totalitære stater i dag enn vi var under den kalde krigen. Kennans tanker om å begrense totalitære staters fremvekst og utbredelse blir ytterligere svekket av den markedsposisjonen Kina har fått innenfor utvikling og produksjon av forbrukerartikler og teknologi. Sovjetunionen kunne begrenses fordi vi ikke var avhengig av dem for å leve livene våre eller for å produsere varene våre.

Å begrense Kinas stadig mer dominerende rolle på verdensarenaen krever at vi endrer mange aspekter av hverdagen slik vi kjenner den i dag. Det er kanskje viktigere i dag enn det var i 1946 å støtte opp likesinnede regimer for å begrense utbredelsen av det kinesiske tankegodset. *Oppdemming* har en rolle å spille i begrensingen av Kinas fremvekst på verdensarenaen, men det er ikke bare å kopiere metodene og strategien fra den kalde krigen. Kinas posisjons i verdensøkonomien, som produksjonsland og som aktiv aktør i internasjonale organisasjoner gjør at den kalde krigens virkemidler ikke umiddelbart kan iverksettes. Det vil være en krevende prosess å frikoble vestlig land fra Kina. (Kristoffersen, 2022)

6.2 Betraktninger for Norge

Små nasjoner håper å bruke lover og regler for å beskytte deres interesser, mens større nasjoner søker å utnytte de samme lovene og reglene for å kontrollere andre land. Når lover og regler ikke er i samsvar med de større nasjonenes interesse kan de bare bryte reglene mens de mindre landene kan bli straffet av de større landene for brudd på de sammen reglene. (Qiao et al., 2017, s. 121)

Kina har det siste tiåret blitt stadig mer selvhevdende på den internasjonale arenaen, både i internasjonale organisasjoner og mot sine naboer, kritikere og motstandere. Virkemiddelbruken varierer fra land til land, men har alle noen fellestrekk, hvis du motsetter deg viljen til Kina risikerer du represalier, press, embargoer, skjult av tilsynelatende helse- og miljøhensyn, eller direkte konfrontasjon med trans- eller helmilitære elementer fra den kinesiske staten. Ut fra konfliktene beskrevet i kapittel 4 kan det tyde på at Kina velger sine virkemidler med omhu og helst tyr til ikke-militære virkemidler for å tvinge fram sin mening eller vilje. De retoriske virkemidlene og den åpenbare ignoreringen av internasjonal lov og rett gir gjenklang i Russland sin opptreden i Ukraina. Når de ikke-militære virkemidlene ikke er tilstrekkelig øker de presset ved hjelp av militser, kystvakt eller regulære militære styrker. For Norge er ikke militære virkemidler relevant i dagens situasjon, men hva som er tilgjengelige virkemidler i fremtiden er vanskelig å forutse, dette sier jeg fordi kinesisk lovgivning sier at PLA har ansvaret for å sikre kinesiske interesser og investeringer hvor i verden de er. (China & State Council Information Office, 2019, s. 20)

Australias reaksjon på kinesisk press skiller seg i stor grad fra hvordan Norge reagerte i tiden etter 2010, ikke bare hadde Australia et langt større eksportmarked til Kina, men de har også langt flere kinesiske interesser i australsk media og forretningslivet enn Norge. Når Kina har interesser og eierskap i et land gjør det at andre virkemidler blir tilgjengelige, dette er sannsynlig også for Norge.

Kina beskylder Australia for å være skyldig 14 «synder» det er interessant at forhindring av oppkjøpsforsøk i næringslivet er en av disse. Dette er også en problematikk sikkerhetstjenestene peker på som en utfordring for Norge. Oppkjøp av selskaper kan ifølge sikkerhetstjenestene gi tilgang på informasjon og teknologi som er eksportbegrenset eller kan ha dual-use utfordringer. Den ideologisk forskjellige organiseringen av den norske og kinesiske staten gjør at virkemidlene Kina kan bruke mot Norge er av et helt annet kaliber enn hva Norge kan bruke, dette kommer frem i Kennan sin beskrivelse av forskjellene mellom de totalitære og liberal demokratiske styresettene. Noe av det samme kommer til uttrykk i Europa i dag. Invasjonen av Ukraina har satt utfordringen med totalitære stater tilbake på dagsordenen.

Ifølge *FOKUS 2022* har Kina en *storstrategi* hvor alle statens virkemidler skal kunne nyttes for å få mer påvirkningskraft og makt. Dette er en av de avgjørende faktorene for at den amerikanske oppdemningspolitikken skulle fungere for å lykkes som Kennan vektla i sin forelesning.

Skulle Norge havne i konflikt med Kina igjen er det rimelig å anta at virkemidlene de kommer til å benytte mot Norge ikke er de samme som i 2010. Gjennom denne analysen og diskusjonen vil oppgaven belyse noen av de ikke-militære virkemidler som er tilgjengelig for den kinesiske staten kan påvirke Norge i en fremtidig konflikt eller uenighet.

Oppgaven kommer ikke til å berøre virkemidler Norge kan bli utsatt for indirekte som en konsekvens av våre allianser eller partnerskap. Nedbrytning av havretten er en slik indirekte konsekvens som kan ramme Norge. Det at Kina svekker legitimiteten av havretten i sine nærområder kan gjøre at andre store makter eller stormakter ser muligheten for å gjøre det samme i sine nærområder, dette kan igjen påvirke Norge. Dette er ikke virkemidler rettet mot Norge, men en effekt av et internasjonalt samfunn med spilleregler i endring og dermed ikke noe oppgaven vil diskutere dypere. Diskusjonen kommer utelukkende til å sette søkelys på virkemidler som er tilgjengelig i en direkte konflikt mellom Norge og Kina.

6.3 Etterretning og påvirkning

Under frysingen i 2010-2016 var det lite som tydet på at kinesisk etterretning hadde stort inngrep inn i det norske samfunnet. Etter 2016 har derimot sikkerhetstjenesten i økende grad advart mot kinesisk kapasitet og vilje til å gjennomføre operasjoner mot Norge. Det er primært nettverk og Cyber operasjoner som er den uttalte trusselen fra Kina, men hva innebærer det egentlig? Hvordan stater driver etterretning i det 21. århundre har endret seg med teknologien. Den teknologiske utviklingen har gjort at mengder med informasjon som for 30-40 år siden bare var tilgjengelig på papir i et arkiv eller bak en låst dør, er i dag tilgjengelig gjennom fiberkabler i veggen. Databaser, sosiale medier og epostutveksling er bare noen eksempler på kilder til informasjon som før krevde fysisk tilstedeværelse for å avskjære eller få tilgang til. I dag kan man ved hjelp av digitale koder få tilgang, systematisere og spre denne informasjonen etter eget ønske.

Det er dette Qiao og Wang ønsket at den kinesiske staten skulle gjøre bedre en vesten, det å få tilgang til informasjon og styre narrative i en mer Kina vennlig retning, og hvis man ikke lyktes med disse virkemidlene kunne man kombinere dem med andre mer inngripende for å presse motstandere til å skifte mening i den retningen Kina ønsket. På den ene siden bruker Kina kommersielle aktører til å stå for mye av datainnsamlingen for å lykkes med påvirkningen av andre stater. Selskap som Huawei og Beidou blir nevnt som aktører for Kinas økende *techno-authoritarianism* sammen med digitale plattformer som

TikTok, WeChat og Weibo. (Chaudhury, 2022) Utfordringen med kinesiske kommersielle aktører er at de alle er underlagt etterretningsloven fra 2017, og at mange av disse selskapene har tydelige knytninger til CCP og/eller PLA. (Balding et al., 2020; Charon & JEANGÈNE VILMER, 2021)

Ved å få kontrakter som sørger for at kinesisk teknologi blir installert i vestlige nettverk kan disse selskapene få tilgang til store mengder med informasjon. Informasjon de senere kan nytte for å identifisere sårbarheter for både stater og personer. På den måten kan Kina på en kostnadseffektiv måte få andre stater til å «sponse» deres egen etterretningsinnhentning. På den andre siden er det en svakhet med denne tilnærmingen, de er avhengig med å få egen teknologi installert i nettverkene eller etablere sine egne digitale plattformer i landene man søker informasjon.

Imidlertid kan noe av den informasjonen som kineserne angivelig har samlet inn finnes ved hjelp av mer aggressive Cyberoperasjoner som hacking. Å tvinge kinesiske myndigheter til å bruke denne mer inngripende metoden har fordeler og bakdeler. På den ene siden må kinesiske myndigheter aktivt gå etter dataen de er interessert i og det kan skapes bedre sikkerhet rundt informasjonen. På den andre siden kan innsideraktivitet eller utro tjenere bli brukt for å få informasjonen ut med skjulte midler.

Kinesiske operatører har allerede blitt anklaget for nettverksoperasjoner mot Stortinget. (Furuly & Rydjord, 2021) Trusselvurderingene viser til at kinesiske myndigheter og selskaper også bruker nettverksoperasjoner for å tilegne seg bedrift- og forskningshemligheter. Dette gjør at utfordringen når det kommer til etterretnings- og påvirkningsoperasjoner gjelder flere sektorer innenfor Norges grenser.

...“what Chinese strategists understood long ago is that influence is far more efficient than control. Ultimately, control is the end result of strategically deployed influence. Rather than launching a frontal attack to gain control over an opponent, it is better to be strategic and patient in order to gain influence over them. [...] To do so, silver-tongued emissaries will initially dangle the benefits of a good relationship, notably lucrative economic markets and privileged partnerships.” (Charon & JEANGÈNE VILMER, 2021, s. 147)

Det er ifølge NSM umulig å forhindre ethvert nettverksangrep og at den beste metoden for å forhindre alvorlig skade er forebyggende arbeid samt sikkerhetskultur.

Denne formen for strategi kan på den ene siden støtte opp om Kennan sin beskrivelse av at nasjonal styrke er en god metode for å motstå denne type påvirkning. På den andre siden kan det sies at Kennans

beskrivelse av forskjellen mellom demokratiske og totalitære stater gir grunn til bekymring når det kommer til hvilke virkemidler Kina som stat kan være villig til å ta i bruk for å påvirke en annen stat. Det er sannsynlig at Kina i en fremtidig konflikt med Norge vil være bedre forberedt til å gjennomføre påvirkningsoperasjon og utføre press mot myndighetsperson med bakgrunn i opparbeidet etterretningsinformasjon. Det er også sannsynlig at det gjennomføres påvirkningsoperasjoner rettet mot norsk oppfatning av Kina samt mot spørsmål som er av stor interesse for den kinesiske staten. Det er lite sannsynlig at Norge skal være «en svart svane» i den pågående kinesiske informasjonskrigen. Det betyr ikke at all kinesisk retorikk er rettet eksplisitt mot Norge, men at Norge som Stat er en del av det publikummet Kina ønsker å påvirke.

6.4 digitale verdikjeder

Digitale verdikjeder (Network Warfare)

Norge er ett av verdens fremste land innen teknologisk utvikling og bruk av ny teknologi, vi har kommet langt i utviklingen av smarte løsninger i staten og de private hjem. Digitaliseringen av samfunnet skal øke verdiskapningen og legge til rette for det fremtidige grønne skiftet. Kina er en av verdens største leverandører av komponenter og teknologi innen elektronikk, ifølge Joshua Park sto kinesiske firmaer for 31,5 prosent av patentforslagene for standardene til 5G inn til FN-støttede International Telecommunication Union (ITU), hvor Kina har styreformannen som også er en talsmann for Huawei og Belt and road initiativet til Kina. Til sammenligning foreslo Sør-Korea 8,4 prosent og Japan bare 0,39 prosent fordi teknologiindustrien deres taper markedsandeler til kinesiske konkurrenter. (Park, 2022) Utviklingen Park beskriver kan knyttes direkte opp i kontrollen på de digitale verdikjedene som sikkerhetstjenesten peker på.

På den ene siden går utviklingen innen digitalisering og automatiseringen raskt i Norge. For å nevne noen utviklingstrekk så har Norge digitale helsedatabaser, automatiske bomstasjoner og digitale banktjenester. Dette har gjort at den norske befolkningen i stor grad er avhengige av digitale tjenester for å fungere i hverdagen. Nettverksstrukturer og funksjoner er i stadig utvikling, i 2020 åpnet Telenor 5G nettverket i Norge og innen 2024 skal hele Norges mobilnett være på 5G-nettverket. 5G skal gi ekstreme hastigheter for den vanlige forbrukeren og nye muligheter for industri og viktige samfunnsfunksjoner. (Telenor.no, 2022)

På den andre siden er det trusselen og risikoen denne digitaliseringen fører med seg. Det finnes flere eksempler hvor kinesiske leverandører har blitt anklaget for ulovlig innhenting av data og teletrafikk via

digitale plattformer. Mest kjent er den afrikanske unionens (AU) sine kompromitterte nettverk, i 2012 fikk AU nytt hovedkontor i Addis Abeba og Huawei var IT leverandør. I 5 år ble nettverkene systematisk tappet og dataene ble sendt til Shanghai hver natt. (Hammerstrøm & Johansen, 2019) Ifølge samme artikkel kan datainnbruddet i Helse Sør-Øst, med 2,9 millioner helsejournaler, kobles til kinesiske aktører.

IRSM peker på de samme utfordringene, i deres rapport om kinesisk påvirkningsoperasjoner. De referer til et nederlandsk telekommunikasjonsselskap som slapp Huawei inn som leverandør i 2009. Dette gjorde at Huawei uten begrensninger kunne avlytte samtaler, helt opp til statsministeren, og hadde tilgang til databasen over telefonnummer i nettverket uten brukernes viten. (Charon & JEANGÈNE VILMER, 2021, s. 134)

...Capgemini to conduct a risk analysis. The report produced by the consulting firm found that Huawei had the ability to listen in on “KPN’s mobile numbers in an unlimited, uncontrolled and unauthorized manner,” including those of the Prime Minister and ministers, and had access to the database of all telephone numbers. (Charon & JEANGÈNE VILMER, 2021, s. 134)

Charon og Vilmer viser til at den massive innhenting av data gjennom digitale plattformer systemiseres i databaser, og det er ikke bare fremtredende personer som systematisk kartlegges. «... among the individuals found in the database, many were public sector employees: “everyone from known politicians to political aides to low level military personnel.”» (Balding et al., 2020; Charon & JEANGÈNE VILMER, 2021, s. 137)

Balding sier at databasens utforming gjorde det mulig å gjøre søk på familie og yrkesrelasjoner, og hevder at databasen var skapt for å støtte den kinesiske staten og dens sikkerhets- og etterretningstjeneste. (Balding et al., 2020) NRK Beta har tatt opp samme sak sett med norske øyne. NRK undersøkte deler av databasen (norske delen) til Zhenhua Data, der fant over 700 norske navn, 40 personer var merket som «Special Interest Person (SIP)». Samtlige av de 40 var ifølge databasen knyttet til alvorlig kriminalitet. 294 næringslivsledere, lokal- og toppolitikere var også i databasen, disse var koblet sammen med bilder og notater om dem. (Gundersen, 2020)

Den utvikling vi ser i dag kan knyttes til det Qiao og Wang skrev allerede i 1999, at Kina måtte være tidlig ute for å skape teknologiske monopoler og være tidlig ute med å sette standarden for nye teknologier (technology warfare). Den utviklingen vi ser diskutert over antydninger at det har inntruffet.

Kinesiske selskaper har en stor markedsandel i mange teknologiske markeder i dag. Joshua Park peker på at kinesiske firmaer står for over 30% av patentinnmeldingene til 5G-teknologien, Huawei er en markedsledende aktør innenfor telekommunikasjon og er involvert i utbyggingen av mobil og datanettverk over hele verden. (Park, 2022)

Utfordringer med de digitale verdikjedene gjelder ikke bare kommunikasjon og datasystemer. Det finnes lite informasjon om sikkerheten rundt andre kinesiske produkter som er koblet opp i datanettverk i Norge og andre land. DJI som har levert overvåkingsdroner til Politiet, kinesiske EL-biler med 360 kameradekning, røntgenmaskiner til Tollvesenet (ikke koblet opp til internett ifølge Tollvesenet), Overvåkingskameraer og data eller nettverksutstyr for private husholdninger er alle eksempler på mulige trusler innen de digitale verdikjedene. På den andre siden kan det virke som om denne utfordringen er like dagsaktuell i staten for øvrig. Tollvesenet bruker NUTECH sine røntgenmaskiner og forsvaret vurdert anskaffelser av produkter fra samme leverandør. Disse produktene er blitt forbudt å bruke av en rekke av våre allierte lands myndigheter. (Elvevold & Hopland, 2022; Elvevold & Nielsen, 2022)

Hvis en av underleverandørene byttes ut, har man da kontroll på hvordan dataflyten i nettverket påvirkes? Hvem kan få tilgang til kameraene i de kinesiske EL-bilene, både i sanntid og opptakene den kan gjøre? Hvilke bakkdører finnes i overvåkingsutstyr, datamaskiner eller nettverksutstyr som kan gi kinesiske myndighet tilgang til dataene, kameraene og mikrofoner i utstyret? Denne utfordringen ble adressert i *FOKUS 2022*.

Det er ikke bare den digitale komponenten, 1er og 0er, som utgjør den digitale verdikjeden. Den fysiske delen av den digitale verdikjeden er en forutsetning for at man skal klare å flytte informasjon og data i et nettverk. Servere, kretskort og halvledere (semiconductor) er alle komponenter som er avgjørende for å sikre at den digitale motorveien fungerer. Disse komponentene kan også brukes for å skaffe seg tilgang til informasjon.

I 2018 rapporterte Bloomberg om at en av verdens ledende firmaer for produksjon av hovedkort (motherbord) for servere, SuperMicro, var utsatt for det amerikanske myndigheter definerte som en kinesisk spionoperasjon. Det ble funnet mikrochiper på hovedkortene som ikke var montert av SuperMicro. Disse mikrochippene skapte en bakkdør inn i systemene de var installert i, slik at Kina kunne få tilgang til informasjonen i nettverket. (Robertson & Riley, 2018)

This attack was something graver than the software-based incidents the world has grown accustomed to seeing. Hardware hacks are more difficult to pull off and potentially more devastating, promising the kind of long-term, stealth access that spy agencies are willing to invest millions of dollars and many years to get. (Robertson & Riley, 2018)

Størrelsen på den aktuelle mikrochippen gjøre at det er umulig for den vanlige borgeren å se at det er noe feil med produktet. Dette gjør at risikoen for at den kan bli installert i nettverk øker, informasjonen i nettverket kan dermed bli tilgjengelig uten behovet for å hacke nettverket eller systemet.

(Robertson & Riley, 2018)

Spørsmålet som må stilles er hva er konsekvensen av data på avveie, og hva kan denne dataen brukes til? Ved å hacke helsedatabaser får man tilgang til enorme mengder svært sensitiv data, dette kan man kombinere med å overvåke internettaktivitet for å få mer informasjon på subjekter som nå eller i fremtiden ønsker å påvirke, sverte eller presse til å utføre en handling. En annen metode er å bruke sanntidsovervåkning ved hjelp av kamera montert på biler for å overvåke skjermede installasjoner eller organisasjoner for å innhente informasjon på personell som jobber der. Deretter søker man i helsedatabasene eller oversikter angående økonomiske forhold for å se om noen i familien har helseutfordringer eller økonomiske problemer som gjør at man kan utøve press eller om subjektet kan rekrutteres.

Utfordringen med at så mye informasjon om norske borgere er digitalisert og ligger tilgjengelig gjennom nettverkløsninger medfører at risikoen mot staten og innbyggerne indirekte øker. Det er ekstremt vanskelig å opprettholde nåværende digitaliseringstakt, skape funksjonalitet for brukerne og på samme tid sørge for at ingen uvedkommende får tilgang på den samme informasjonen. På den andre siden krever samfunnet effektivisering og digitalisering for å gjøre hverdagen mer funksjonell.

Denne utfordringen er imidlertid ikke bare en norsk utfordring. Kinesiske militære og statsansatte ble i 2021 pålagt restriksjoner på hvor de kunne kjøre hvis de eide en Tesla. Bakgrunnen til dette var at bilene utgjorde en trussel mot nasjonal sikkerhet fordi bilene kunne ta bilde av områder de kjørte igjennom, og at bilen kunne få tilgang til mobiltelefoners kontaktbøker hvis de ble koblet til bilen. (Høgseth, 2021; Seglsten, 2021a)

Samtidig kan man da lure på om kinesiske myndigheter innførte disse restriksjonen for sine egne ansatte med bakgrunn i kunnskap om hva deres egen biler hadde evnen til å samle inn uten at brukeren var klar over det. I 2019 ble det vurdert forbud mot Tesla på Ørlandet flystasjon, men konklusjonen ble at det heller skulle gjennomføres bevisstgjøring av bileierne enn forbud. Det ble uttalt at det generelle fotoforbudet også gjaldt biler med kamerateknologi og at eierne måtte skru denne av. (Seglsten, 2021b) Utfordringen med dette er at hvis det er usikkerhet med teknologiens evne til å overstyre brukerens innstillinger kan jo kameraene bli aktivert av andre slik at man omgår fotoforbud og lignende restriksjoner. På den andre siden er det mye teknologi som ikke kan nyttes av mange statsansatte og ansatte i andre skjermede institusjoner og bedrifter. (Hagesæther, 2022)

Kinesiske produkter er nesten uten unntak billigere enn tilsvarende vestlige produkter. Årsakene til dette kan være mange, men NSM påpeker at å underby i anbudsrunder er en kjent problemstilling ved aktører med sekundærmålsetninger. Ved å ha lavere pris enn konkurrenten er det lettere å få tilslag på en kontrakt, eller å få produktet sitt ut i markedet. På sikt kan man dermed presse ut konkurrenten sine og får tilnærmet monopol innenfor deler av markedene. Når volumet av kinesiske komponenter, produkter og tjenester øker er det rimelig å anta at mengden data disse kan hente inn også øker. På den andre siden kan strengere lovverk, importbegrensninger og tettere kontroll med digitale verdikjedene begrense kinesiske firmaer og tjenester sin evne til å utnytte digitaliseringen av samfunnet i like stor grad.

Den informasjonen som Kina får tilgang til igjennom sine kommersielle selskaper kan sette dem i stand til å bedre bruke de virkemidlene Kennan tilskriver den totalitære statens verktøykasse, Utpressing,

tyveri av fysiske og intellektuelle verdier, økonomisk press, trusler og en rekke av de andre virkemidlene han peker på.

På den andre siden er det utfordrende for Norge å beskytte seg mot disse virkemidlene siden så mye informasjon, tjenester og systemer er blitt digitalisert og vi er avhengige av nettverksfunksjonaliteter for å fungere i hverdagen.

Kennan advarer mot at demokratiske staters viktigste motmiddel på presset fra de totalitære statene er samhold, nasjonal styrke og en helhetlig strategi. Slik situasjonen er i dag er det ikke noen helhetlig strategi for de vestlige demokratiene for å håndtere utfordringen fra Kina.

Mange i Norge er nok av den oppfatningen om at Huawei ikke har tilgang til norske nettverksinfrastruktur. Ifølge Aftenposten stemmer ikke dette helt, Huawei skal levere basestasjoner til Telenors 5G-nettverk, maks 50%, samt at de skal fortsette å vedlikeholde 4G-nettverkene til både Telia og Telenor. (Hagesæther, 2021)

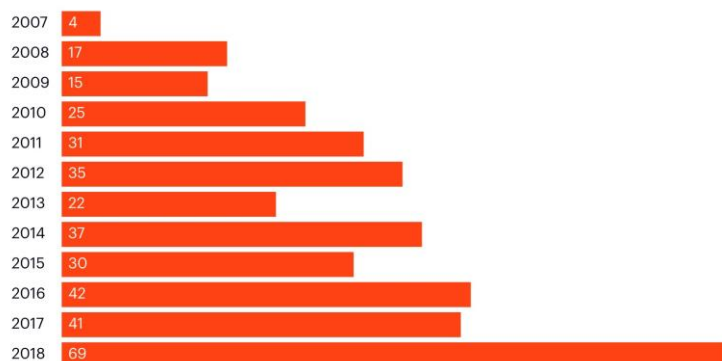
Sårbarhetene i de digitale verdikjedene kan ved en konflikt utnyttes til å utrettes stor skade på norsk infrastruktur eller det norske samfunnet. Hvis en fremmed statsmakt opererer på innsiden av nettverkene våre kan de forstyrre både kommunikasjon, transport og daglige tjenester som befolkningen er avhengig av. Qiao og Wang beskriver et slik scenario i sin bok, de uttrykker store forhåpninger til effekten av slike nettverksoperasjoner i en konfliktsituasjon. (Qiao et al., 2017, s. 137) Det er lite som taler for at potensialet med den type operasjon som de skisserer har minket siden bokens utgivelse, den har vel heller økt.

6.5 Eierskap, utfordringer med kinesiske investeringer

Våren 2021 var salget av Bergen Engines en debattert sak i norske medier. Salget av en skipsmotorprodusent i Bergen ble av enkelte departementer behandlet som en vanlig forretningstransaksjon, mens andre så på det som en trussel mot rikets sikkerhet. (NUPI, 2021)

Antall kinesisk-kontrollerte foretak i Norge

Gjelder direkte eller indirekte eierskap

Kilde: SSB

(Hagesæther, 2021)

Ifølge Aftenposten sine undersøkelser økte antall bedrifter som var direkte eller indirekte kontrollert av kinesiske eiere fra 4 til 69 fra 2007-2018, siden 2003 er minst 17 bedrifter kjøpt helt eller delvis opp av kinesiske selskaper. Blant selskapene som er på listen er Elkem, Opera software, Voss vann, Odeon Kino og hotellkjeden Radisson. (Hagesæther, 2021)

PST leder (Kontra-Etterretning) Hanne Blomberg sier i artikkelen at «det er et tankekors at ingen norske myndigheter i dag har den totale oversikten over kinesiske initiativer og oppkjøp», PST har ikke lov til å lage en slik liste ut fra sitt mandat. (Hagesæther, 2021)

Som jeg har vist i trusselvurderingene fra ETJ og PST advarer begge om at kinesiske eierskapsinteresser og Etterretningsloven fra 2017 (den kinesiske) utgjøre en trussel og en risiko i forhold til selskap i Norge. Blomberg utdyper i Aftenposten artikkelen at det i ytterste konsekvens kan påvirke vårt demokrati, fordi vi blir sårbare for påvirkning og press.

Ifølge China global investment tracker har kinesiske myndigheter og næringsliv investert 7,16 mrd. dollar i Norge mellom 2005-2021. («China Global Investment Tracker», 2022) Med dagens dollar kurs (9,4) utgjør dette 63 mrd. norske kroner, til sammenligning har pensjonsfond utland (oljefondet) investert 49 mill. dollar i Kina, eller 460 mill. kroner. (Hagesæther, 2021)

Skumsrud Andersen påpeker at det er ikke noe uvanlig i at utenlandske investorer kjøper eller investerer i Norge, det er slik velstanden i Norge har blitt til. Både tidlig på 1900-tallet og oljeeventyret er i stor grad finansiert gjennom utenlandske penger. Utfordringen med Kina, og Russland, er at dette er land vi ikke har noe sikkerhetssamarbeid med. Det andre poenget han tar opp er at man tar for gitt at investorene fra utlandet er private selskap som ønsker å tjene penger. (Skumsrud Andersen, 2021)

For å eksemplifisere hvorfor dette ikke stemmer for alle selskaper skal jeg ta for meg et kinesisk selskap som har investert i Norge. ChemChina som investerte i Norge i 2011 og 2014 for til sammen 2,65 mrd. Dollar. Firmaet ble dannet på grunnlaget av bedriftene som var under ministeriet for kjemisk industri i Kina. I organisasjonsstrukturen har de en egen enhet som heter Party Committee work department, som trolig er firmaets oppheng i kommunistpartiet. (*ChemChina.com*, 2022; Livingston, 2020)

I mars 2021 ble ChemChina og et annet kjemikalieselskap Sinochem slått sammen av kinesiske myndigheter. (Reuters, 2021) Begge selskapene var på listen til Presidents Donald J. Trumps Executive order 13959, som omhandlet selskaper som det var forbudt for amerikanske bedrifter eller personer å handle med. Dokumentet omfattet 11 kinesiske bedrifter, som alle var mistenkt eller bevisst til å ha en knytting til eller støttet PLA direkte eller gjennom militær-sivilt samarbeid. (Reuters, 2020; US GOV, 2020) Deriblant China Communication Construction Company (CCCC) som ifølge aftenpostens artikkel vurderer å legge inn anbud på fergefri E39. (Hagesæther, 2021) ChemChina eier Elkem og det er sannsynligvis dette oppkjøpet det vises til i investeringene fra 2011. (*Elkem Our History*, 2022)

Dette eksemplet viser at på den ene siden kan man se på investeringer som en naturlig del av forretningslivet. På den andre siden er det ikke sikkert at alle aktørene i forretningslivet spiller med åpne kort eller spiller etter like regler som andre. Kinesiske aktører fremstår som en del av det private næringslivet, men når alt kommer til alt er den kinesiske staten dypt integrert i næringslivet. Knytninger mellom det kinesiske forsvaret og det som fremstår som private bedrifter er også noe som Kilcullen tar opp.

Ved å kjøpe norske selskap kan kinesiske bedrifter på den ene siden få tilgang på ett etablert merkenavn, på den andre siden kan de få tilgang til teknologi som kan ha dual-use områder. Utfordringen for norske myndigheter er ifølge NSM at man ikke har kontroll på verken hva som er nasjonale verdier, fysiske-

eller digitale verdikjeder og forståelsen av at nasjonal sikkerhets strekker seg lengre enn det sikkerhetsloven dekker. (*NSM_Risiko_2022.pdf*, 2022, s. 11)

Investeringer i norske selskaper og teknologi er som jeg har vist til ikke noe nytt. Det som har endret seg er hvem som investerer. Kina er ikke den største kilden til investorer i Norge, men den er nok det som kan skape mest utfordringer for norske sikkerhet, sammen med russiske investeringer. Årsaken til dette er det manglende sikkerhetssamarbeidet. Når amerikanske, britiske eller tyske bedrifter investerer i - eller kjøper norske bedrifter vet den norske staten at dette er fra partnernasjoner, allierte og land vi har et nært sikkerhetssamarbeid.

Den manglende sikkerhetsforståelsen kombinert med den manglende oversikten på hva som er nasjonale sikkerhetsinteresser gjør at Norge blir sårbar. Vi risikerer at bedrifter som er teknologiledende, har produkter som kan være dual-use, eller store forsvarssamarbeid blir kjøpt opp av entiteter som vi ikke ønsker skal få tilgang til denne informasjonen. Eierskap er til en viss grad knyttet til både de fysiske- og digitale verdikjedene. For Norge skaper også den kinesiske etterretningsloven fra 2017 utfordringer. Loven skaper ikke bare utfordringer for eierskapsproblematikken som jeg har diskutert her. Den skaper utfordringer med forskningsutveksling, studentutveksling og kinesiske bedriftssamarbeid. Kinesiske studenter i Norge kan bli brukt som en etterretningsressurs for å få tilgang på informasjon vi ikke ønsker å dele med Kina. Dette er en problematikk som ikke er ny for Norge. Det er ikke lenge siden en iransk og en kinesisk forsker ble utvist fra Norge med bakgrunn i dual-use rakettteknologi. (NRK, 2015)

For å si det litt flåsete, i Norge trenger man nesten ikke drive med industrispionasje, det er lettere å kjøpe bedriften å få direkte kontroll over teknologien eller sende studenter til våre utdanningsinstitusjoner.

7 Konklusjon

Denne oppgaven har forsøkt å svare på **Hvordan kan kinesisk bruk av ikke-militære virkemidler utfordre norsk sikkerhetspolitikk og utgjøre en trussel mot Norge?**

Kina har de siste 10 årene blitt stadig mer aggressiv i sin utenrikspolitikk. Eksemplene presentert i denne oppgaven viser bare en liten del av hvordan Kina opptrer overfor konkurrenter, land med kritiske meninger om Kina eller land som Kina har rettet krav mot. I sine nærområder bruker Kina en rekke virkemidler for å påvirke, svekke og presse sine motstandere til å akseptere de kinesiske kravene eller deres vilje.

Det er utfordrende å konkludere i hvilken grad konseptet som Qiao og Wang presenterte i 1999 er operasjonalisert som en del av kinesisk utenrikspolitikk. Det er mange indikasjoner på at store deler av konseptet er tatt i bruk av Kina for å tilegne seg mer makt både regionalt og internasjonalt. Utfordringen med flere av virkemidlene som ble presentert i URW er at de er både vanskelig å attribuere til en stat eller at det er vanskelig å bevise de en som del av en *storstrategi*. Dog synes det sannsynlig at hele eller store deler av konseptet er en del av Kinas *storstrategi* ovenfor sine motstandere og konkurrenter. Denne konklusjonen støttes av eksemplene fra kapittel 4. og av forfattere som David Kilcullen. Hva betyr så dette for Norge og vår relasjon til Kina? Som et minimum innebærer det at Norge må være forberedt på et mer fremoverlent Kina. Skulle Norge konfrontere Kina på noe de anser som over deres «røde linje», viser eksemplene i kapittel 4 at Kina er villig til ta ibruk langt sterkere virkemidler hvis de ser seg tjent med det.

Hva er konsekvensen av at kinesiske komponenter i økende grad blir en del av den digitale infrastrukturen? Svaret på dette har ikke latt seg identifisere, men at kinesiske myndigheter gir sterke restriksjoner til egne ansatte som har biler fra en amerikansk produsent er interessant. Videre kan det indikere at de er klar over potensialet til innhenting plattformer koblet til digitale nettverk kan utgjøre. Det kan være gunstig å reflektere over hva som kan brukes for å skaffe informasjon om hvem. Hvis vi ikke har kontroll på hva som er risikoen med disse nye digitale verdikjedene kan det være nyttig å være mer restriktive inntil det med sikkerhet kan bevises hva som er, og ikke er, risikohevende. Det er meget sannsynlig at kinesiske etterretning har økt sin evne til å samle informasjon om norske borgere siden frysen i 2010. Det er også sannsynlig at Kina, i større grad enn i 2010, bruker påvirkningoperasjoner for å forme narrativet i Norge når det kommer til temaer av kinesisk kjerneinteresse.

Norge er ett av Europas mest digitalisert samfunn, dette innebærer at vi har mengder av teknologi som enten er utviklet eller produsert i Kina. Diskusjonen i kapittel 6 viser at eierskap, digitale verdikjeder og etterretning og påvirkning henger sammen. Ved å utnytte sin tilgang inn i den norske digitale infrastrukturen kan kinesiske operatører skaffe seg informasjon som kan nyttes til å presse eller påvirke både bedrifter og demokratiet. Dette var noe som var lite synlig under frysen fra 2010-2016. For å motvirke dette er det avgjørende å ha et bevist forhold til hvordan ny teknologi påvirker norsk sikkerhet direkte eller indirekte.

Utfordringen med de digitale verdikjedene er at de består av både digitale og en fysiske komponenter. Diskusjonen i kapittel 6 viser at Kina har både evnen og viljen til å bruke begge som angrepsmetode. Da blir spørsmålet, må vi fjerne alle kinesiske komponenter i verdikjedene, fysiske og digitale for å minimere risikoen? Dette vil skape en kostnadsøkning som kan være vanskelig å forsvare med de uttalte målsetningen om digitalisering og effektivisering. Årsaken til at Kina er så dominerende innen disse markedene er jo fordi de produserer og utvikler til en lavere kostpris en konkurrentene.

Norge har de siste årene vært utsatt for en rekke digitale angrep. Noen av disse angrepene har man klart å attributere til statlige aktører, Kina og Russland. Denne trusselen er adressert av alle tre sikkerhetstjenesten. Nettverksoperasjoner og Cyberangrep er den nye hverdagen, for å minimere skadepotensialt av disse angrepene bør NSMs råd om økt sikkerhetsfokus følges bedre opp. Desto mer teknologien går i inngripen med dagliglivet til nordmenn, jo flere sårbarheter eksponeres.

Nasjonale sikkerhetsvedier og eierskap henger sammen på mange områder. Med varierende forståelse og fokus på sikkerhet er det utfordrende å si hvor utsatt Norge er for denne trusselen. Det at Norge ligger langt fremme i teknologisk utvikling innen flere sektorer, olje- og undervannsteknologi er to eksempler. Dette taler for at det bør være en helhetlig tilnærming til hvordan man sikrer seg mot at ikke uønskede får tilgang. Oppgaven har belyst at totalitære aktører bruker mange metoder og virkemidler for å få tilgang til informasjon eller teknologi som kan gi dem et komparativt fortinn i konkurransen med liberale stater. Gjennom oppkjøp kan man få tilgang til teknologi eller produkter som kan konverteres til militær kapabilitet, det kan være fremdriftssystemer for fartøy eller teknologi for å kartlegge og overvåke havbunnen. Bergen Engines saken var debattert i media i noen måneder i 2021, etter det har det vært stille om tematikken. PST leder Hanne Blomberg poengterte at PST ikke har mandat for å kartlegge eierskap i Norge. Det burde være i statens interesse å vite hvilke aktører som eier og opererer på norsk territorium. Videre burde det være interessant hvordan eierskapsstrukturen til de selskapene er,

oppgaven har vist at Kina tidvis opererer med en komplisert eierskapsstruktur for å kamouflere knytninger til både staten og forsvarsmakten i landet.

De primære virkemidlene Kina kan ramme Norge med i en ny konflikt er nok knyttet til det digitale domenet. Dette innebære en rekke ting for Norge, hvis NSMs vurdering av manglende oversikt over nasjonale sikkerhetsverdier stemmer kan vi som nasjon få oss mange overraskelser. Stat, næringsliv og innbyggere er i økende grad avhengig av fungerende digitale tjenester. Jo flere sektorer, funksjoner og tjenester som blir koblet opp i nettverket, desto flere potensielle angrepsvektorer åpnes.

Norge må i en fremtidig konflikt med Kina være forberedt på ett bredt spekter med virkemidler som kan ramme mange sektorer på samme tid. Konflikten i 2010 kjennetegner seg ved at det var lite virkemidler som ble brukt for å presse Norge. Det er sannsynligvis ikke tilfellet ved neste korsvei. Kina har åpenbart endret både sine teknologiske evner og sin utenrikspolitiske tilnærming til konflikt.

Norge er ikke uten verktøy for å begrense effekten av de kinesiske virkemidlene. Ved å begrense kinesisk teknologi og produkter tilgang til norske nettverk kan evnen til fordekt innhenting reduseres. Ved å stå i «stormen» som Australia er det mulig å danne en motvekt til de kinesiske ikke-militære virkemidlene. Som småstat på den anarkiske verdensarenaen vil det lønne seg for Norge å ha en helhetlig tilnærming til hvordan statens virkemidler blir nyttet for å få mest effekt.

8 Forkortelser

ADIZ	Air Defense Identification Zone
AU	Afrikanske Union
AUKUS	Australia United Kingdom United states of America
ASPI	Australian Strategic Policy Institute
CCCC	China Communication Construction Company
CCP	Chinese Communist Party
COSCO	China Ocean Shipping Company
CGTN	China Global Television Network
DJI	Da-Jiang Innovations
ETJ	Etterretningstjenesten
IFRI	Institut francais des relations internationales
IOT	Internet of things
MOOTW	Military Operations Other Than War
NSM	Nasjonal Sikkerhetsmyndighet
NWC	National War College
MAGTF	Marines Air-Ground Task Force
PLA	Peoples Liberation Army
PLAAF	Peoples Liberation Army Air Force
PLAN	Peoples Liberation Army Navy
PST	Politiets Sikkerhetstjeneste
URW	Unrestricted Warfare

Litteraturliste

Armstrong, V. (2015, desember 10). *Findus vurderer å flagge hjem produksjonen*.

<https://e24.no/i/xPI7zV>

Ash, T. G. (2010, oktober 13). *This Nobel prize was bold and right – but hits China’s most sensitive nerve* / Timothy Garton Ash. The Guardian.

<http://www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2010/oct/13/nobel-peace-prize-liu-xiaobo-chinese-state>

Asia Times. (2021, september 16). *US-Australia submarine deal sparks Chinese fury*. Asia Times.

<https://asiatimes.com/2021/09/us-australia-submarine-deal-sparks-chinese-fury/>

Balding, Potter, R., & Et, A. (2020). *Chinese Open Source Data Collection, Big Data, And Private Enterprise Work For State Intelligence and Security: The Case of Shenzhen Zhenhua*.

Fulbright University Vietnam. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3691999

Barno, D., & Bensahel, N. (2016, april 19). *A New Generation of Unrestricted Warfare*. War on the

Rocks. <https://warontherocks.com/2016/04/a-new-generation-of-unrestricted-warfare/>

BBC News. (2022, mars 31). *Cheng Lei: Australian journalist on trial in China for spy charge*. BBC

News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-60936718>

Birtles, B. (2021, september 25). *China played dirty to get Huawei’s «princess» back—Too dirty to*

tell its own people. <https://www.abc.net.au/news/2021-09-26/huawei-meng-wanzhou-china-played-dirty-birtles/100491980>

Branigan, T. (2010, oktober 8). *Liu Xiaobo Nobel win prompts Chinese fury*. The Guardian.

<http://www.theguardian.com/world/2010/oct/08/liu-xiaobo-nobel-chinese-fury>

Brennpunkt. (2022, januar 31). *Brennpunkt: Alt for Kina*. [https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-alt-for-](https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-alt-for-kina)

[kina](https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-alt-for-kina)

Campbell, C., & Salidjanova, N. (2016). *South China Sea Arbitration Ruling: What Happened and What's Next?* 9.

Cannon, Iou. (2016, oktober 4). *Ronald Reagan: Foreign Affairs | Miller Center*.

<https://millercenter.org/president/reagan/foreign-affairs>

Charon, P., & JEANGÈNE VILMER, J.-B. (2021). *Chinese Influence operations*. Institute for Strategic Research (IRSEM), Paris, Ministry for the Armed Forces.

Chaudhury, D. R. (2022, januar 21). China adopted «three-warfare» strategy aiming to expand global influence: French MoD think tank. *The Economic Times*.

<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/china-adopted-three-warfare-strategy-aiming-to-expand-global-influence-french-mod-think-tank/articleshow/89036388.cms?from=mdr>

ChemChina.com. (2022, mai 1). www.ChemChina.com.

https://www.chemchina.com/en/gywm/zzjg/ssgs/A60160303web_1.htm

China Global Investment Tracker. (2022, mai 1). *American Enterprise Institute - AEI*.

<https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>

China & State Council Information Office. (2019). *China's national defense in the new era*.

Department Of State. The Office of Electronic Information, B. of P. A. (u.å.). *Reagan Doctrine, 1985*.

Department Of State. The Office of Electronic Information, Bureau of Public Affairs. Hentet 13. april 2022, fra <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/rd/17741.htm>

Det kongelige forsvarsdepartement. (2020). *Prop.14S (2020-2021) Evne til forsvar-vilje til beredskap*.

Det kongelige forsvarsdepartement.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/81506a8900cc4f16bf805b936e3bb041/no/pdfs/prp202020210014000dddpdfs.pdf>

Elkem Our history. (2022, mai 1). Elkem.Com. <https://www.elkem.com/no/about-elkem/our-history/>

Elvevold, E. B., & Hopland, S. (2022, april 20). *Forsvaret stanset kjøp av kinesiske skannere*.

<https://e24.no/i/RreXQA>

Elvevold, E. B., & Nielsen, A. (2022, april 18). *Kinesiske skannere brukes på Norges grenser –*

svartelistet av USA. <https://e24.no/i/8QAMOG>

EU trade balance with China 2021. (2022, april 29). Statista.

<https://www.statista.com/statistics/257155/eu-trade-with-china/>

Fakiolas, E. (1997). *Kennan's long telegram and NSC-68: A comparative theoretical analysis -*

ProQuest. [https://www.proquest.com/docview/195172536?pq-](https://www.proquest.com/docview/195172536?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true)

[origsite=gscholar&fromopenview=true](https://www.proquest.com/docview/195172536?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true)

Fokus 2022. (2022). Forsvaret. [https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus-2022-for-utskrift.pdf/_/attachment/inline/fd4bed62-1a3d-4aab-b20e-200a3bc30652:947efff7c0a1ef299c19bbe35e7faf96e7fdde5f/Fokus-2022-for-utskrift.pdf)

[presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus-2022-for-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus-2022-for-utskrift.pdf/_/attachment/inline/fd4bed62-1a3d-4aab-b20e-200a3bc30652:947efff7c0a1ef299c19bbe35e7faf96e7fdde5f/Fokus-2022-for-utskrift.pdf)

[utskrift.pdf/_/attachment/inline/fd4bed62-1a3d-4aab-b20e-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus-2022-for-utskrift.pdf/_/attachment/inline/fd4bed62-1a3d-4aab-b20e-200a3bc30652:947efff7c0a1ef299c19bbe35e7faf96e7fdde5f/Fokus-2022-for-utskrift.pdf)

[200a3bc30652:947efff7c0a1ef299c19bbe35e7faf96e7fdde5f/Fokus-2022-for-utskrift.pdf](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus-2022-for-utskrift.pdf/_/attachment/inline/fd4bed62-1a3d-4aab-b20e-200a3bc30652:947efff7c0a1ef299c19bbe35e7faf96e7fdde5f/Fokus-2022-for-utskrift.pdf)

Fokus_2020.pdf. (2020). Forsvaret.no. [https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus%202020.pdf/_/attachment/inline/639faaf2-7009-4056-9e0d-6dc5a6c5519b:1b228e374a207c8f79b1d8a166d902d7c0edd5e1/Fokus%202020.pdf)

[presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus%202020.pdf/_/attachment/inline/639faaf2-7009-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus%202020.pdf/_/attachment/inline/639faaf2-7009-4056-9e0d-6dc5a6c5519b:1b228e374a207c8f79b1d8a166d902d7c0edd5e1/Fokus%202020.pdf)

[4056-9e0d-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus%202020.pdf/_/attachment/inline/639faaf2-7009-4056-9e0d-6dc5a6c5519b:1b228e374a207c8f79b1d8a166d902d7c0edd5e1/Fokus%202020.pdf)

[6dc5a6c5519b:1b228e374a207c8f79b1d8a166d902d7c0edd5e1/Fokus%202020.pdf](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus%202020.pdf/_/attachment/inline/639faaf2-7009-4056-9e0d-6dc5a6c5519b:1b228e374a207c8f79b1d8a166d902d7c0edd5e1/Fokus%202020.pdf)

Fokus_2021.pdf. (2021). [https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus2021-highres.pdf/_/attachment/inline/9b45bbf9-7561-4732-bc8d-e4eb015e378b:bd76ca44b217ef3f963b3fa4a89eb72963331a/Fokus2021-highres.pdf)

[presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus2021-highres.pdf/_/attachment/inline/9b45bbf9-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus2021-highres.pdf/_/attachment/inline/9b45bbf9-7561-4732-bc8d-e4eb015e378b:bd76ca44b217ef3f963b3fa4a89eb72963331a/Fokus2021-highres.pdf)

[7561-4732-bc8d-e4eb015e378b:bd76ca44b217ef3f963b3fa4a89eb72963331a/Fokus2021-](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus2021-highres.pdf/_/attachment/inline/9b45bbf9-7561-4732-bc8d-e4eb015e378b:bd76ca44b217ef3f963b3fa4a89eb72963331a/Fokus2021-highres.pdf)

[highres.pdf](https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fokus/rapporter/Fokus2021-highres.pdf)

Fosshagen, K. (2022, januar 18). *Globalisering*. Store norske leksikon. <https://snl.no/globalisering>

-
- Furuly, J. G., & Rydjord, M. S. (2021, juli 19). *Regjeringen: Datainnbruddet i Stortingets e-postsystem ble gjennomført fra Kina*.
<https://www.aftenposten.no/norge/i/w8VXpG/regjeringen-datainnbruddet-i-stortingets-e-postsystem-ble-gjennomfoert-fra-kina>
- Færøvik, T. (2016, desember 21). Avtalen med Kina: Et diplomatisk mesterstykke? [Blogg].
Kinaforum.com. <http://blog.kinaforum.com/2016/12/avtalen-med-kina-et-norsk-diplomatisk.html>
- Galeotti, M. (2022). *The Weaponisation of Everything: A field guide to the new way of war*. Yale University Press.
- Galloway, J. K., Eryk Bagshaw, Anthony. (2020, november 18). «*If you make China the enemy, China will be the enemy*»: *Beijing's fresh threat to Australia*. The Sydney Morning Herald.
<https://www.smh.com.au/world/asia/if-you-make-china-the-enemy-china-will-be-the-enemy-beijing-s-fresh-threat-to-australia-20201118-p56fqs.html>
- Gundersen, M. (2020, oktober 15). *Over 700 nordmenn kartlagt av kinesisk selskap*. NRKbeta.
<https://nrkbeta.no/2020/09/15/over-700-nordmenn-kartlagt-av-kinesisk-selskap/>
- Gupta, S., & Geraci, M. (2020). China's Claims in the South China Sea. *ICAS*. <https://chinaus-icas.org/research/chinas-claims-in-the-south-china-sea/>
- Hagesæther, P. V. (2021, april 16). *Kjøpt av Kina* [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no.
<https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/1BWqpK/kjoept-av-kina>
- Hagesæther, P. V. (2022, mars 17). *Vet du hvor mye bilen din vet om deg?*
<https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/7dMnW3/storebil-ser-deg>
- Hammerstrøm, I. L., & Johansen, P. A. (2019, februar 7). *Hver dag rundt midnatt skjedde noe mystisk med datamaskinene fra Huawei*. [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no.
<https://www.aftenposten.no/verden/i/rLxX0K/hver-dag-rundt-midnatt-skjedde-det-noe->

mystisk-med-datamaskinene-fra-huawei-det-tok-fem-aar-foer-noen-oppdaget-hva-som-foregikk

Handley, E. (2021, desember 28). *Diplomatic tensions come with a human cost. What lies ahead for Australia and China?* [Nyhetsnettsted]. ABC.Net.Au. <https://www.abc.net.au/news/2021-12-29/australia-china-relations-in-2022-tensions-trade-rights-olympics/100719632>

Høgseth, M. H. (2021, mars 19). *WSJ: Kina innfører restriksjoner mot Tesla for militære og statlige ansatte.* <https://e24.no/i/QmwxJP>

INQUIRER.net. (2012, mai 9). *Scarborough shoal standoff: A timeline.* INQUIRER.Net. <https://globalnation.inquirer.net/36003/scarborough-shoal-standoff-a-historical-timeline>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode.* Cappelen Damm akademisk.

Johannessen, A., Kristoffersen, L., & Tufte, P. A. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Abstrakt forl.

Jørgensen, S. I. (2002, juni 4). *Hva er globalisering?* FORSKNING.NO. <https://forskning.no/samfunnsokonomi-statsvitenskap/hva-er-globalisering/1090589>

Kennan, G. F. (1991). *Measures short of war.* National Defense University Press.

Kilcullen, D. (2020). *The dragons and the snakes: How the rest learned to fight the West.* Oxford University Press.

Kissinger, H. (1994). Reflections on Containment. *Foreign Affairs*, 73, 113.

Kristoffersen, H. (2022, april 6). *Presset på vestlige selskaper til å koble seg fra Kina vil øke. Men det toget er gått.* [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/ALVQO3/toget-for-aa-koble-seg-fra-kina-er-gaatt>

-
- Kung, C., & Jun, H. (2020, desember 16). *Australia-China Economic and Trade Relations Are Heading for a Hard Reset*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2020/12/australia-china-economic-and-trade-relations-are-heading-for-a-hard-reset/>
- Leder Aftenposten. (2012, september 19). *Farlig konfliktklima mellom Japan og Kina* [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no. <https://www.aftenposten.no/meninger/leder/i/b5e63/farlig-konfliktklima-mellom-japan-og-kina>
- Lippmann, W. (1987). *The Cold War on JSTOR*. <https://www.jstor.org/stable/20043099>
- Livingston, S. (2020, oktober 8). *The Chinese Communist Party Targets the Private Sector*. <https://www.csis.org/analysis/chinese-communist-party-targets-private-sector>
- Martinsen, K. D. (2020, juni 4). *Knefallet for Kina: – Et etterord: Nytt Norsk Tidsskrift: Vol 37, No 2*. Nytt Norsk Tidsskrift. <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/issn.1504-3053-2020-02-08>
- Mattis, P. (2018, januar 30). *China's «Three Warfares» in Perspective*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2018/01/chinas-three-warfares-perspective/>
- Nasjonal trusselvurdering 2020*. (2020). www.pst.no. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2020/>
- Nasjonal trusselvurdering 2021*. (2021). www.pst.no. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>
- Nasjonal trusselvurdering 2022*. (2022). www.pst.no. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/ntv-2022/>
- Nobel instituttet. (2022, april 4). *The Nobel Peace Prize 2010*. NobelPrize.Org. <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2010/xiaobo/facts/?msclkid=bbd1505cb4ae11ecb3d457bec9033b17>

-
- NRK. (2015, januar 30). *UiA-forskere utvist fra Norge*. NRK. <https://www.nrk.no/nyheter/uia-forskere-utvist-fra-norge-1.12181966>
- NSM_Risiko_2022.pdf*. (2022). https://nsm.no/getfile.php/137798-1644424185/Filer/Dokumenter/Rapporter/NSM_rapport_final_online_enekeltsider.pdf
- NUPI. (2021, mars 25). *Bergen Engines saken synliggjør behov for regelendringer*. NUPI. <https://www.nupi.no/Nyheter/Bergen-Engines-saken-synliggjoe-behov-for-regelendringer>
- Pach, C. (2006). *The Reagan Doctrine: Principle, Pragmatism, and Policy on JSTOR*. <https://www.jstor.org/stable/27552748>
- Park, J. (2022, februar 9). *Breaking the Internet: China-US Competition Over Technology Standards*. <https://thediplomat.com/2022/02/breaking-the-internet-china-us-competition-over-technology-standards/>
- Promoting crisis management in the East China Sea / SIPRI*. (u.å.). Hentet 4. april 2022, fra <https://www.sipri.org/research/conflict-peace-and-security/asia/promoting-crisis-management-east-china-sea>
- Qiao, L., Wang, X., & Birnes, W. J. (2017). *Unrestricted warfare: China's master plan to destroy America*.
- Rapp, O. M. (2012, mars 27). *Norsk eksport i dypfryseren* [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no. <https://www.aftenposten.no/okonomi/i/kJ8LA/norsk-eksport-i-dypfryseren>
- Ravndal, E. J. (2021, mars 19). *Containment-politikk*. Store norske leksikon. <https://snl.no/containment-politikk>
- Reuters. (2020, august 29). *US adds Sinochem and 10 others to list of China military-backed firms*. South China Morning Post. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3099380/us-adds-sinochem-and-10-others-list-chinese-military-backed>

-
- Reuters, C. C. Q. R. T. D. (2021, mars 31). *China approves long-planned merger of Sinochem and ChemChina*. <https://www.nasdaq.com/articles/china-approves-long-planned-merger-of-sinochem-and-chemchina-2021-03-31>
- Robertson, J., & Riley, M. (2018, oktober 4). *The Big Hack: How China Used a Tiny Chip to Infiltrate U.S. Companies—Bloomberg*. Bloomberg.com.
<https://www.bloomberg.com/news/features/2018-10-04/the-big-hack-how-china-used-a-tiny-chip-to-infiltrate-america-s-top-companies?fbclid=IwAR3Q4KfTBfkKDYgiBXzCXdAiCXORnIqXD6tofbVnu6AQLETONw4keOBPrRo>
- Rønneberg, K. (2016, desember 19). – *Avtalen med Kina er ydmykende for Norge* [Nyhetsnettsted]. Aftenposten.no. <https://www.aftenposten.no/verden/i/8MM9r/avtalen-med-kina-er-ydmykende-for-norge>
- Schuman, M. (2021, juli 28). *China Discovers the Limits of Its Power*. The Atlantic.
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2021/07/china-australia-america/619544/>
- Seglsten, P. H. (2021a, mars 23). *Frykter at bilen spionerer: Kinesiske statsansatte får ikke kjøre Tesla hvor de vil*. Digi.no. <https://www.digi.no/artikler/redd-bilen-samler-for-mye-data-kinesiske-statsansatte-nektes-a-kjore-tesla-hvor-de-vil/508322>
- Seglsten, P. H. (2021b, mars 26). *Tesla-restriksjoner er blitt vurdert også i Norge*. Digi.no.
<https://www.digi.no/artikler/tesla-restriksjoner-er-blitt-vurdert-ogsa-i-norge/508445>
- Sjøli, H. P. (2020, juni 25). *Kina sett fra en forskningsaktivist* [Nyhetsnettsted]. VG.no.
<https://www.vg.no/i/VbWqJd>
- Skumsrud Andersen, M. (2021, juni 21). *Hvorfor investerer Kina og Russland i Norge?* NUPI.
<https://www.nupi.no/Publikasjoner/Innsikt-og-kommentar/Hvor-hender-det/HHD-2021/Hvorfor-investerer-Kina-og-Russland-i-Norge>

-
- Smith, M. (2022, februar 22). *Australia's China relationship enters dangerous new territory*. Australian Financial Review. <https://www.afr.com/world/asia/australia-s-china-relationship-enters-dangerous-new-territory-20220222-p59yll>
- South China Sea dispute: China's pursuit of resources «unlawful», says US*. (2020, 7). BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53397673>
- Soviet Union: Trade balance 1970-1990*. (2022, april 29). Statista. <https://www.statista.com/statistics/1236683/soviet-union-balance-of-payments-cold-war/>
- Staff, R. (2012, mai 17). *Philippines seeks new markets amid sea dispute with China*. U.S. <https://www.reuters.com/article/uk-philippines-china-idUSLNE84G02520120517>
- Statement_kina.pdf*. (2016, desember 19). https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/statement_kina.pdf
- Strangio, S. (2022, mars 28). *Philippines Calls Out Dangerous Chinese Actions Near Disputed Shoal*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2022/03/philippines-calls-out-dangerous-chinese-actions-near-disputed-shoal/>
- Sverdrup-Thygeson, B. (2017, februar 5). *Norge – Kina: Fra isfront til tøvær*. NUPI. <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2017/Norge-Kina-Fra-isfront-til-toevaer>
- Taihe Institute*. (u.å.). Hentet 14. mars 2022, fra <http://www.taiheinstitute.org/Content/2020/08-20/1127123978.html>
- Telenor.no. (2022, april 27). *5G - Hva er det og hva vil det bety for deg? - Telenor* [Telekomunikasjonsleverandør]. Telenor.no. <https://www.telenor.no/5g/>
- Tensions in the East China Sea*. (u.å.). Global Conflict Tracker. Hentet 2. april 2022, fra <https://cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/tensions-east-china-sea>

The Economist. (2022, april 9). *AUKUS, a strategic submarine pact, turns to missiles*. The Economist.

<https://www.economist.com/asia/2022/04/09/aukus-a-strategic-submarine-pact-turns-to-missiles>

Tsuruoka, K. (2021, mai 21). *Tensions at Sea in East Asia: A Japanese View on Chinese Lawfare*

Practices. IFRI.Org. <https://www.ifri.org/en/publications/editoriaux-de-lifri/lettre-centre-asiе/tensions-sea-east-asia-japanese-view-chinese>

Tvedt, K. A. (2021a). Containment-politikk. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/containment-politikk>

Tvedt, K. A. (2021b). George F. Kennan. I *Store norske leksikon*. http://snl.no/George_F._Kennan

US GOV. (2020, oktober 12). *Presidential Executive Order no 13959*.

<https://home.treasury.gov/system/files/126/13959.pdf>.

Utenriksdepartementet. (2016, desember 19). *Full normalisering av forholdet til Kina*

[Pressemelding]. Regjeringen.no; regjeringen.no.

https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/ud/pressemeldinger/2016/pm_kina/id2524797/

Wilson, J. (2021, november 9). Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like.

Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2021/11/09/australia-china-decoupling-trade-sanctions-coronavirus-geopolitics/>

Winger, G. (2020, oktober 6). *China's Disinformation Campaign in the Philippines*.

<https://thediplomat.com/2020/10/chinas-disinformation-campaign-in-the-philippines/>

Wong, A. C. A. (2014). *Philippines-China Relations: Beyond the Territorial Disputes*. 2.

Yadav, D., & Malhotra, A. (2020, juli 29). Understanding the Case of the Philippines and China in the South China Sea Dispute. *Modern Diplomacy*.

<https://moderndiplomacy.eu/2020/07/29/understanding-the-case-of-the-philippines-and-china-in-the-south-china-sea-dispute/>

Øverby, H. (2021). Televerket. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/Televerket>